

Årbok

F O R S Y K K Y L V E N 2 0 0 3

SLÖTT E-PLAT/KAMRILUND 2.999,-
TOPP HIL... R. OCCI "VERD" 700,-
TOPP... R... KARE LUND 499,-

Sykkylven Sogenemnd

Innhald

Jarle Eidheim:	Bernt Fauske og Brandbåtane	side	4
Siv Bente Ringseth:	Folk flest bor i Kina	side	10
Dagny Rønnes:	Ein merkedag	side	13
Roald Solheim:	Vetestova på Hovdeåsen	side	14
Per Flaaen:	Dikt: Det går ein veg	side	17
Ole Jostein Fet:	Årskavalkade	side	18
Eldar Høidal:	Ein ganske vanleg arbeidsdag	side	20
Eldrid Suorza:	Fønix Konfeksjonsfabrikk 1911-1960	side	26
Sogelaget:	Ny bok - Barndom i Sykkylven	side	30
Siv Bente Ringseth:	Ein stilig stylist	side	31
Velledalen Sogelag:	Setrebok frå Velledalen	side	35
Mindor Hjellegjerde:	Hagelaget - matauk og hygge	side	36
Arnfinn Jørgen Flote:	Gartnar for Sykkylven	side	40
Eldar Høidal:	Kvinnelagnader i Sykkylven	side	43
Per Krokå:	Ikornnes Klondike	side	46
Dagny Rønnes:	Dagny Rønnes Moteforretning	side	49
Petter Kursetgjerd:	Frå plassemannsstova til velstandsliv	side	51
Arnold Weiberg-Aurdal:	Sosialminister frå Straumgjerde	side	53
Eldar Høidal:	Rapport frå Sogenemnda	side	56
Gudrun Roald:	Gjentemoro og konestrev	side	58
Eldar Høidal:	Rapport frå Sogenemnda	side	54
Jostein Drabløs:	Lars J. Drabløs	side	61
Per Flaaen:	Dikt: Til ein innflyttar	side	64

Sogenemnda 2003

Medlemmer: Eldar Høidal (leiar), Eldrid Suorza (nestleiar), Paul Davik, Betsy Andreassen, Astrid Aure, Stein Arne Fauske, Per Blakstad, Jarle Tusvik, Ove Ramstad, Liv Randi Bjørlykke og Thor-Willy Strømme.

Skriftstyret 2003

Medlemmer: Kjetil Tandstad (redaktør), Eldar Høidal, Eldrid Suorza, Edel Pernille Ystenes, Siv Bente Ringseth, Eldrid Suorza og Jarle Eidheim.

Utgjevar: Sykkylven Sogenemnd

Skrift på tekst er Garamond LightCondensed 12/13. Titlar er sette med Garamond BookCondensed 24

Utforming/Produksjon: EldArt, v/Eldar Tandstad. Prent: Viketrykk As, Ulsteinvik

2001

ISBN 82-92269-06-1

Forsidebilde: Stylist Birgitta Roald fortel:

Anne Marit Tynes (frå Sykkylven) måtte til pers her, som modell. Eg fekk låne ein del klede som eg klart og tydeleg fortalte butikkeigaren kva som var hensikta å gjere med. Fotografen hadde undervannskamera og dykkerutstyr, verre var det med modellane som strengt tatt måtte opp å trekke luft av og til, men berre av og til...

Føreord

av Kjetil Tandstad

I

dealist, modist og stylist

Orda kan stå som stikkord for kvar sine artiklar i Årbok for Sykkylven 2003. Idealisten var Bernt Fauske, ein legendarisk krinssekretær i Norges Kristelige Ungdomsforbund, og som del av jobben: ekspansiv reiar og turoperator. Med base i Fauskebygda, bygde han opp ei mangfaldig verksemd kring Brand-båtane. Båtane gav heimfødd ungdom med lite pengar sjansen til å reise, ikkje berre til Nordkapp, men etter kvart også til Middelhavet og Palestina. Ungdomsforbundet fekk sjansen til å få dei i tale. Trass grunnstøying og bombing under krigen – Brand-båtane var ein institusjon – som varte heilt til charterturane med fly tok over marknaden.

Modisten er Dagny Rønnes, 80 år og framleis vitalt til stades i sentrumsgatene. Ho hadde hattebutikk på Aure i mange år og har mange gode minne. Fram til utpå 1950-talet vart det lagt merke til om ein gjekk i kyrkja utan hatt. No er det motsett, sukker ho i artikkelen ho har skrive for Årboka.

Om kunsten å lage og pynte hattar er i ferd med å hamne blant dei gløynde kunstane, veks det stadig fram nye kreative yrke. Eitt av dei er stylisten. Dette er personen som syter for at omgjevnadene tek seg ut for

fotografane, som skaffar sjeldne rekvisittar på kort tid. Vi ser dei bli kreditert med lita skrift i rulletekstene på TV-program eller finn dei som anonyme hjelparar for dei som lagar blanke magasin og reklame, men dei færraste veit kva desse visuelle tusenkunstnarane eigentleg gjer. Birgitta Roald frå Sykkylven er ein representant for denne nye yrkesgruppa. Du kan lese både om henne og om prosjekta hennar i årboka.

Årbok for Sykkylven 2003 er den tolvte i rekkja. Lagt saman blir det meir enn eit halvt tusen sider med historie og historier frå Sykkylven. Her ka du lese om Fønix Konfeksjonsfabrikk – fortalt av Margrethe Ut-

gård, som praktisk talt voks opp mellom pressjarn og symaskinar. Her kan vi lese om hagelaget i Sykkylven, oppsummert etter femti års virke for matauk og hygge. Kommunegartner Arnfinn Flote har vore i sving nesten like lenge – før og etter han vart pensjonert. I ein artikkel fortel han sjølv om arbeidet sitt som gartner for ein heil kommune.

Også i år satsar Årboka på ein miks mellom det gamle og nytt og det som ligg i mellom. Det ligg det ein tanke bak. Historikarar flest kvir seg for å skrive om vår samtid eller våre nære fortid. Kan hende verkar hendingane for trivielle om dei ikkje er gamle nok og menneska blir for daglegdagse og vanlege. Vi trur det er lurt å skrive straks i staden for å vente til ein må rekonstruere fakta frå mangelfulle kjelder og ein svikefull hugs.

Møbelhistorikar Eldar Høidal interesserer seg også for det som for dei fleste av hans yrkesbrør vil meine ligg i den historisk dødinkelen. I denne årboka har han teke turen inn på Ekornes, avdeling Vestlandske, for å finne ut korleis folket på golvet har det i 2003. No har denne spesielle dagen alt blitt historie.

Kjetil Tandstad
redaktør

Føreord

Jarle Eidheim har vore lærar og rektor i Sykkylven og er nopensjonist. Som ung lærar i femtiåra var han blant anna med klassen sin ut på sildefeltet med ein Brand-båt. Opplevingsturar – også for skuleborn – har heile tida vore ein viktig oppgåve for Brandbåtane.

Bernt Fauske og Brandbåtane

Av Jarle Eidheim

Dernt Fauske (f. 1896, d. 1980) voks opp i Ananiasgarden på Fauske i Sykkylven. Som andre ungdomar frå landsbygda måtte han hjelpe til på garden dei første ungdomsåra. Bernt fekk også gå på framhaldsskule, seinare var han på fiske og på snikkararbeid. Heilt frå Bernt var liten gut hadde han drøymt om å verte skipper.

Han kom med i kristent ungdomsarbeid og synte tidleg at han hadde store evner som talar. Bernt Fauske gjekk på bibelkurs i Bergen, og etter dette vart han tilsett som krinssekretær i Norges Kristelige Ungdomsforbund (NKUF). Dette vart starten på eit livsverk som han med iver og entusiasme stod i livet ut. Bernt hadde lett for å få kontakt med folk. Han var tillitsfull, hadde godt humør og lun humor. Som ungdomssekretær reiste han rundt om på Sunnmøre og heldt møte og samlingar. Å drive ungdomsarbeid som fengjer og engasjerer ungdomen kan vere vanskeleg. I 1920-åra var det dårleg kommunikasjon mellom øyane og fjordane på Sunnmøre. Dette var også eit problem for ungdomssekretæren, som måtte reise mykje.

Brandbåtane

I vår tid snakkar ein ofte om å tenkje nytt, men det skjedde også før i tida. På ei samling for ungdomsarbeidarar vart det lansert ein ny idé for dette arbeidet. Ein burde ha ein båt. Kommunikasjonen til øyar og avsidesliggjande bygder var vanskeleg. Med båt kunne ungdomssekretæren lettvis kome seg dit han ynskte og samstundes ha med seg nødvendig utstyr. Ungdomssekretæren kunne bu om bord og også stelle båten. Ideen om å skaffe ein båt til ungdomsarbeidet fekk stor oppslutning. Folk såg på dette arbeidet som ei stor og viktig oppgåve. Mange var villige til å støtte dette arbeidet og gi både pengar og utstyr.

Ein av dei var Rikard Klungsøyr frå Tjøråvåg. Han dreiv som båtbyggjar og baud seg til å bygge ein båt til dette føremålet, utan fortene. Eigaren av Rubbestadneset motorfabrikk var også ivrig ungdomsarbeidar. Han baud seg til å gi motor til båten. Då båten vart sjøsett våren 1927, strøymde det på med gåver og utstyr

av alle slag. Til og med eit orgel kom som gåve og vart plassert om bord.

Kva namn skulle så denne båten få? Ideane var mange. Ein av dei mykje brukte songane i ungdomsarbeidet var "Namnet Jesus...". I ei av strofene lyder det slik: "...det har satt min sjel i brand." "Brand" vart namnet på den første ungdomsbåten og på alle dei ungdomsbåtane som kom etter denne første. "Ungdom med hjarta i brand for Kristus" vart mottoet. Den vesle

småbåten som fylgde med, fekk namnet "Gneisten".

Ein av første turane "Brand I" hadde, var til

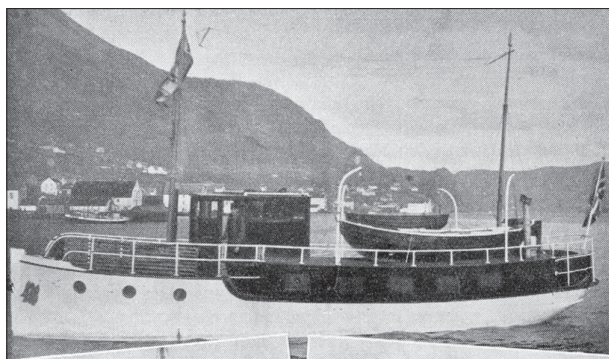

Bernt Fauske
– grunder, effektivt organisasjonsmann og ein triveleg reiseleiar.

Hjørundfjorden. Alle her hadde høyrte om Brand-båten og mange ville ombord for å sjå, syngje og høyre på forkynninga av Guds ord. Det som truleg gjorde mest inntrykk på gjestane, var levande ljusbilete. Slikt hadde dei aldri sett før. Dette var starten på "eventyret" om Brandbåtane. Etter kvart vart det mange turar, korte og lange, sørover og nordover.

Den første nordlandsturen

NKUF (Norges Kristelige Ungdomsforbund) dreiv også den gongen med speidararbeid. Sommaren 1927 skulle det vere sommarleir på Røst. Dette var ei stormønstring av NKUF sitt ungdomsarbeid. Med åtte ungdomar og to ungdomsarbeidarar la "Brand" i veg nordover langs kysten. Oppgåvene om bord vart fordelte og gjekk på omgang. Det vart ein opplevingsrik og lærerik tur. Gutane fekk lære om sjømerke, fyrlykter, kompass, stell av motor, matstell o.s.v. Store og

Den første Brandbåten – "Brand I" vart sjøsett i 1927. Ein av dei første turane gjekk innover Hjørundfjorden.

vakre opplevingar stod i kø: Folla, Torghatten, Alstadhaug, Hestmannen, Svartisen, Gildeskål, Vestfjorden, Lofotveggen, Raftsundet, Trollfjorden, Værøy og Røst. Turen vart hundre prosent vellukka – ikkje berre for ungdomane, men også for leiarane. Dette var altså starten på eit ungdomsarbeid og eit turopplegg som kom til å skape glede og opplevingar og venskap i mange tiår framover.

Etter kvart vart "Brand I" for liten. Det hadde meldt seg nye behov. Interesse for turar av ymse slag auka fort, og mange ville vere med. Planlegging og finansiering av ny båt kom i gang. Også denne gongen var det folk som brann for det kristne ungdomsarbeidet og som stilte opp og støtta økonomisk. NKUF skulle stå som eigar av denne båten. Gravdal skipsbyggeri i Sunnhorda-land tok på seg å byggje båten for ein rimeleg pris, og Rubbestad-neset ville igjen skaffe motor. I 1929 var båten ferdig.

"Brand II" var 65 fot lang og såleis dobbelt så stor som "Brand I". Motoren var på heile 90 hk. Båten

"Brand II" - 65 fot lang og ein maskin på heile 90 hestekrefter.

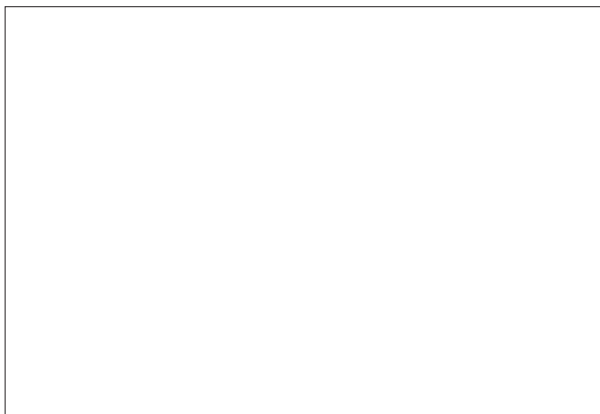
hadde 30 køyplassar og ein matsal med 80 sitjeplassar. Denne båten vart starten på dei seinare så årvisse turane til Nordkapp. Den første Nordkapp-turen med "Brand II" var i 1929. 35 passasjerar pluss mannskap var med. Desse turane vart etter kvart så populære at det vart avvikla 5 - 12 turar kvar sommar.

Kaptein Bernt Fauske vart lommekjend langs kysten. Han var ein ypparleg forteljar og skaffa seg lokalkunnskap om segner, hendingar og attraksjo-

nar langs heile Nordlandskysten. Han var sikkert den beste reiseleiaren ein kunne få på slike turar. Når båten passerte Polarsirkelen, var det dåpsseremoni for alle som var nordover for første gong. Dette var god underhaldning og mykje moro. Etter seremonien var det høgtideleg utdeling av dåpsattest. Det vart ein opplevingsrik tur nordover langs kysten.

Endeleg dukka Nordkapp fram. Då heile flokken var samla på Nordkapp-plataet, var opplevinga så sterk at dei stemde i med Fedrelandssongen. Turane til Nordkapp vart etter kvart sær populære turar. Seinare vart desse turane av og til forlenga med busstur til Karasjok.

Bernt Fauske var kreativ og såg stadig nye oppgåver og utfordringar. Han hadde teke på seg oppgåva som ungdomssekretær. No såg han at dei som skulle drive ungdomsarbeidet rundt om på bygdene, trengde hjelp og rettleiing. Bernt hadde straks ei løysing. Han organiserte ungdomsleiarkurs om bord i "Brand". Dette vart kombinert med turar rundt om til bygdene der ungdomsleiarane fekk praktisert lærdomen sin.

" Brand III" – fotografert i 1939.

"Brand III"

Interessa for turar av ymse slag berre auka på. Behovet for større båt pressa på fortare enn nokon hadde tenkt seg. No var det ikkje berre Nordkapp-turar og småturar langs kysten og i fjordane det var ynskje om, no var det ynskje om turar også til Sverige og Dan-mark. Det vart skipa eit lutlag, og i 1932 vart det kjøpt ein gammal fiskebåt i Herøy. Dette var ein stålbåt som var bygd i 1903. Båten hadde dampmaskin.

Ombygging og oppussing måtte til og det vart eit omfattande arbeid. Båten fekk innsett dieselmotor på 200 hk. og fekk køyplassar til 60 passasjerar. Båten viste seg å vere ein ypparleg sjøbåt og tente selskapet i mange år.

Interessa for turar berre auka. Folk frå alle samfunnslag, kvinner og menn, unge og gamle ville sjå og

oppleve. Prisen på turane var så pass rimeleg at vanlege folk kunne sjå seg råd til å vere med. Eldre folk kan, den dag i dag, med glød, fortelje om den gongen dei var på tur med "Brand". For mange var sikkert turen med "Brand" den einaste ferieturen dei hadde i sitt liv. "Brand III" gjorde teneste i mange år. I 1939 vart båten seld og ombygd til fraktebåt. Salssummen vart sett inn i ein ny båt, "Brand IV".

Talarferder

Turar til misjonsstemne og songarstemne var særst vanleg, men Brandbåtane måtte vere i jamn aktivitet. Det vart derfor lagt opp turar i fjordane både på Sunn-møre, i Nordfjord, i Romsdal og på Nordmøre. Det vart halde møte om bord på "Brand" eller i bedehus og kyrkjer. På turane hadde ein gjerne med talarar og songkor. I påskehelga var det årvisse turar der Sunnmøre Kristelige Mannskor tok del.

Bernt fortel i ei av bøkene sine, på sin humoristiske måte, frå eit møte i ei av fjordbygdene: "Etter møtet kom ein gammal mann ned på bryggja for å sjå på båten. Han vende seg til ein av mannskapet. "Kva slags karar var det som preika på bedehuset i kveld?" "Det var skipperen på båten og ein prest", fekk han til svar. "Presten var ein bra kar, men den andre gjev eg ikkje fem øre for. Han tala eit mål som ikkje vår Herre hadde lært han".

Men Bernt Fauske gløymde aldri at han var ungdomssekretær. Ungdomsforbundet var hans hjartebarn og det kristne ungdomsarbeidet var hans hovudoppgåve. Dette var det sentrale heilt frå starten med "Brand I".

I vinterhalvåret vart gjerne båten for det meste liggjande i ro. Det var vår, sommar og haust at interessa og behovet for turar var størst. Bernt Fauske ville utnytte den rolege perioden i vinterhalvåret. Saman med styret for Brandbåtane og i samarbeid med Grenland Ungdomsskule fekk han utarbeidd planar for ein sjøguttskule. Frå 1936 vart desse kursa årvisse.

Første kullet var på 30 elevar. I 1937 var det heile 70 elevar som søkte om plass. Elevane kom frå heile kysten. Dei kunne velje mellom fleire liner: Navigasjon, maskin, matros og restauratør. I tillegg til desse kursa, fekk elevane undervisning i norsk, rekning, teikning og engelsk. Praktisering av kunnskapane fekk dei på

turar med "Brand" langs kysten.

I 1939 vart det teke opp 66 elevar og kurset varde i 20 veker. Under første delen av kurset låg båten for anker ved Fauskelandet. I denne perioden fekk elevane undervisning i samarbeid med Ålesund sjømannsskule og Ålesund Maskinistskule. Elevar som hadde nok fartstid eller verkstadtid, kunne få take andre klasse kystskipper-eksamen eller tredje klasse maskinisteksamen. På tokter langs kysten fekk dei høve til å praktisere kunnskapane sine.

Bernt Fauske såg heile tida framover og tenkte nytt. Turopplegga vart berre meir og meir omfattande. Turprogrammet vart så omfattande at "Brand" også

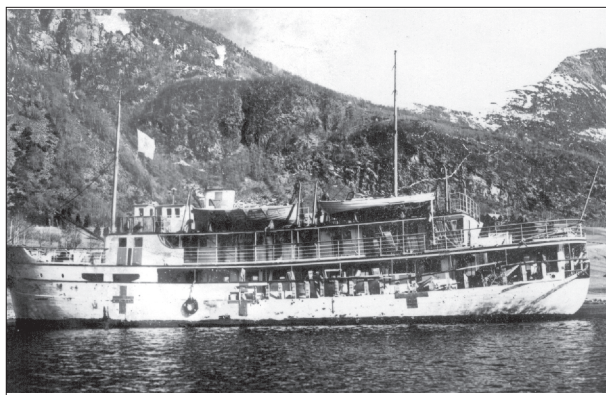
måtte kunne brukast til turar i vinterhalvåret. Korleis skulle han då få gjennomføre den teoretiske delen av sjøguttskulen? Dette ville Bernt løyse ved å bygge ein folkehøgskule på Ananias-garden i Fauskebygda. Planar vart lagde. Det vart teikna eit utkast og sett i gang gra-ving av tomt, men planane vart etter kvart lagde på is, mest på grunn av pengemangel.

"Brand III" gjorde teneste frå 1932 til 1939, då båten vart seld. No skulle det byggast ein båt som frå starten var tilpassa dei krav og behov ein måtte stille til ein turbåt. Selskapet bestilte ny båt ved Rosendal mek. Verkstad. Båten var ferdig i 1939. Denne båten var teikna og innreidd etter dei behov selskapet hadde. Båten hadde god plass og høvde godt både til turistfart og sjøguttskule. Dette året vart det teke opp 66 elevar til sjøguttskulen.

Krigstid

23. april 1940 vart "Brand IV" rekvirert av Hærens Sanitet til sjuketransport. Dagen etter møtte båt og mannskap opp i Ålesund, der dei fekk ombord helsepersonale og førstehjelpststyr. På sidene av båten og på galgedekk vart det påmåla store raudekrossmerke. Båten vart så beordra vidare til Molde. På veg til Molde vart dei angripne av eit tysk bombefly. Ei bombe slo ned like ved båten og gjorde stor skade.

Berre ei kort stund etter gjekk fly, som skaut med mitraljøse, til åtak. Vegger, vindauger og inventar vart knust. Bernt Fauske fekk båten opp under land slik at ein del av mannskapet fekk søkje dekning bak steinar og bergknausar. Tre menneske vart drepne og fleire

"Brand IV" – tydeleg merka av krigshandlingane – i opplag i Tandstadvika

vart skadde. Om natta fekk dei båten til Ålesund der dei skadde vart lagde inn på sjukehus.

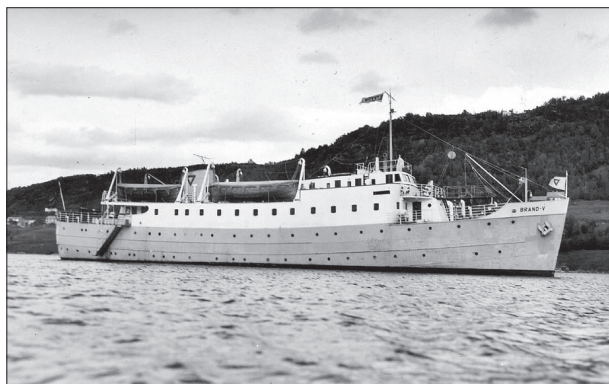
Etter dette vart "Brand IV" i ein periode liggande som vrak i Tandstadvika i Sykkylven. Men den tyske okkupasjonsmakta fann snart ut at dei hadde bruk for båten. "Brand IV" vart reparert av tyskarane og brukt som vaktbåt langs Mørrekysten. Dei to siste åra av krigen vart båten plassert i Molde som losjibåt. I 1945 vart båten pussa opp og henta heim til Sykkylven.

Etter oppussinga vart "Brand IV" igjen sett inn i turprogrammet til NKUF. I ein periode etter krigen var det vanskelege reisetilhøve på nordlandskysten. "Brand IV" vart då leigd og sett inn i rutefart mellom Trondheim og Honningsvåg. Båten vart seinare brukt til sjøguttskule og som turbåt i mange år etter krigen.

"Brand V"

Etter krigen starta reiarlaget opp att arbeidet med sjøguttskule og dei tradisjonelle Nordkappturnane. "Brand IV" hadde rikeleg arbeid med desse oppgåvene og var i full drift. Interessa for lengre turar var aukande. Fauske fann då ut at selskapet burde investere i ein ny og større båt som høvde for lengre turar. Reiarlaget ville då få to båtar til disposisjon.

Sommaren 1949 kom den nye tilveksten "Brand

"Brand V" ein snartur innom Fauskelandet. Båten gjekk ned etter grunnstøyting ved Runde i 1953.

V". Båten vart kjøpt i England, der han hadde vore brukt til eskorte under krigen. Etter ominnreining hadde båten kapasitet til 160 passasjerar. Mannskapet var på om lag 30 personar. Mange av desse var frå Sykkylven.

Det vart lagt opp eige program for turar til Nord-Europa og Middelhavet og selskapet opna eige reisebyrå. Kvart år vart det sendt ut om lag 20.000 brosjyrer. Turane med "Brand V" gjekk til dei fleste europeiske land og til landa rundt Middelhavet. På normale år vart 30 til 40 turar oppsett på programmet til "Brand IV" og "Brand V".

Her er turprogrammet for den første langturen til "Brand V.....: London, Le Havre, busstur til Paris, Gibraltar, Algerie med to dagars. busstur i Afrika, Tunis med busstur til Kartago, Napoli med busstur til Pompei, Capri, Cevitavecchia, buss til Roma, tog til Sveits, båttur til Lucerne, tog gjennom Tyskland, Danmark, København og til Oslo. Turen varte i fem veker.

Det vart mange langturar med "Brand V", både til Nord-Europa og Middelhavet, men i 1953, på veg heim frå langtur, gjekk båten på grunn utanfor Runde. Trass i godt vêr greidde dei ikkje å få båten av skjeret. Passasjerar og mannskap vart berga, men båten gjekk ned.

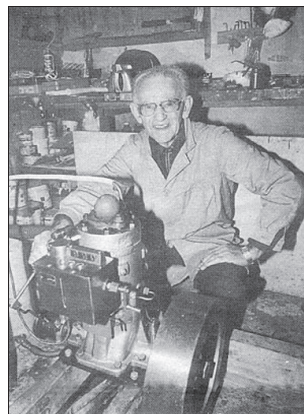
Ein pryð for flåten

Men Bernt Fauske let seg ikkje knekke av uhellet utanfor Runde. Ny båt måtte skaffast. Denne gongen vart det kjøpt ein engelsk yacht. Ein vakker båt på heile 1600 tonn. Båten vart ominnreidd og fekk plass til 200

passasjerar. I matsalen var det plass til 200 personar i ei bordsetning. Båten hadde dieselmotor på 2000 hk. Farta var på heile 12 mil. Mannskap og personale var på om lag 50 personar. Mange av desse var frå Sykkylven.

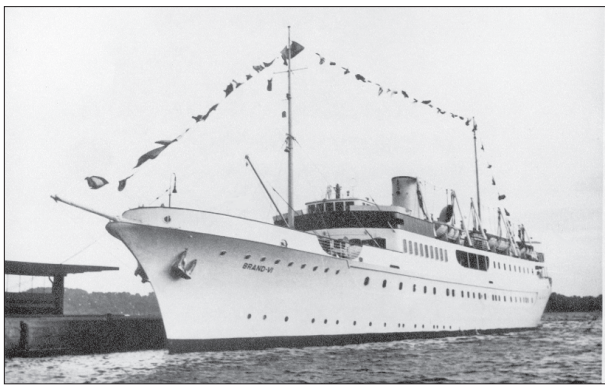
Ingolf Duesund var maskinist. Husmor og sjef for det store restauratørpersonalet om bord, var Asbjørg Fauske frå Sykkylven. Første turen gjekk til Middelhavet og Palestina med ei studiegruppe av lærarar og prestar. Dei fekk oppleve Alexandria, Kairo, pyramidane, Beirut, Libanon, Damaskus, Jordan, Jeriko, Haifa, Akropolis og Roma, før dei la turen heimover.

"Brand VI" vart brukt til Middelhav-turar om vinteren og til Nordkapp-turar om sommaren. Det var ikkje berre nordmenn som reiste på ferie med "Brand". Også svenskar

Ingolf Duesund i motoren.

og danskar la i perioder beslag på ein stor del av passasjerplassane. Særleg turane til landa rundt Middelhavet var populære.

"Brand VI"- var eit staseleg skip - opphavleg ein engelsk yacht.

Desse turane var oftast ein kombinasjon mellom båt- og bussturar.

Livet om bord

Gjestebooks om bord kunne fortelje at folk frå alle samfunnslag har vore passasjerar om bord i brandbåtane. Dagen om bord starta ved frukostbordet. Bernt Fauske hadde ei uvanleg evne til å skape god stemning og å få passasjerane til å kjenne seg heime om bord. Song og musikk, leik og moro høyrde med til dagens program. Sjølvsaft arbeidde Bernt Fauske for eit kristent miljø om bord. Kvar dag var det andakt ved frukostbordet. Etter som passasjerane vart samansveisa bidrog også dei med underhaldning av ymse slag. Alt dette var med på å skape trivsel og venskap.

Men det var ikkje berre Bernt som var med og skapte trivsel om bord i brandbåtane. Heile familien Fauske var engasjert i drifta. Også slektningar og andre sykkyllingar var leiarar og mannskap i maskinen, i byssa, på dekk og og på brua. Mange av desse var om bord i Brandbåtane i mange år. Også studentar tok seg sommarjobb om bord og fekk seg dermed gratis turar både til Nordkapp og Middelhavet.

Ein kveld i veka var det mannskapet som sytte for underhaldninga. Dette var populære kveldar med alvor og moro. Trivselen var stor både for passasjerar og mannskap.

Turane til Nordkapp var i særklasse. Bernt Fauske vart lommekjend langs kysten. Han var uvanleg flink til å fortelje, og krydra orienteringane til passasjerane med segner og gode historier. Ei av dei store opplevingane for passasjerane var gudsteneste i Torg-hatten.

Etter mange oppfordringar frå passasjerane skreiv Bernt Fauske ei lita bok med orientering, segner, skrøner og historier frå Nordlandskysten. Passasjerane kjøpte gjerne denne boka til minne om Nordkappturen dei hadde vore med på. Dei gledde seg

sjølvsaft også over vakker natur, og ikkje minst var midnattsola ein av dei store attraksjonane. Av og til vart det dårleg vær på turane, med havskodde, og uroleg vær, slingring og sjøverk. Men også slike dagar hadde opplevingar som passasjerane sette pris på.

I gamle utgåver av Sykkylsbladet kan ein finne lange reisebrev der folk som har vore med på brandtur, fortel om sine store og gode opplevingar:

"Vi treng å sjå utfor døra og gjere oss kjende med folk sine levevilkår i andre land." "Hjarteleg takk for strevet for å gjere turen så hyggjeleg som mogeleg for alle." "Det var ei passe blanding av alvor og moro."

Brandturane var ikkje luksusturar. Det var rimelege turar for vanlege folk. Lugarane var små, køyene trange og maten enkel. Det var livet om bord, alt nytt ein fekk sjå og oppleve, den gode tonen, venskap og skjemt og alvor, som gjorde turane så populære – og som vart eit minne for livet for passasjerane.

Konkurransen om ferieturistane vart større og større. Tibod frå reisebyrå og frakting av turistar med fly til landa rundt Middelhavet auka på. Det var konkurranse på pris og tid. Lange reiser med båt kunne ikkje konkurrere lenger, men Nordkappturane var framleis populære.

"Brand VI" vart seld og ein gammal rutebåt frå Lofoten vart kjøpt til Nordkappturar og andre tilfeldige turar. Båten fekk naturleg vis namnet "Brand VII". Sjøguttskulen som hadde halde fram om bord i "Brand IV" dei første åra etter krigen, heldt no fram om bord i "Brand VII". Mange av dei ungdomane som starta si utdanning på sjøguttskulen om bord i Brandbåtane vart seinare dugande skipsførarar og maskinistar om bord i norske båtar.

"Brand VII" vart seinare seld og fekk namnet "Gand". Båten er framleis i bruk i undervisning av komande sjøfolk. No i nytt selskap.

Livsverket

Då Bernt Fauske fylte 60 år, vart han heidra med kongens gull for sitt verdifulle arbeid som ungdomssekretær, reiar for Brandbåtane, og for all den trivsel og glede han hadde gitt til passasjerar og mannskap gjennom arbeidet sitt. Gjennom 53 år var Bernt Fauske drivkraft og primus motor i Brandbåtane sitt arbeid, og i NKUF sitt ungdomsarbeid. I alt sju båtar, over 100.000 passasjerar og turar til 25 forskjellige land rundt om i verda.

Dette arbeidet dreiv han med iver og entusiasme heilt frå han vart tilsett som ungdomssekretær i NKUF (Noregs Kristelige Ungdomsforbund) i 1927, til han døydd om bord på Brand VII på veg til Nordkapp. "Han fall på sin post". [Marker] På denne turen heldt

Bernt Fauske si siste andakt der han avslutta med desse orda: "Den største ulukka som kan ramme eit menneske er at det rotar seg bort frå Gud. Kva gagnar det eit menneske om det vinn heile verda men tek skade på sjela."

Det var NKUF og det kristne ungdomsarbeidet som var drivkrafta, men det var Nordkapp-turane og alle dei andre turane i inn- og utland samt livet om bord, som gjorde Brandbåtane kjende. Bernt Fauske hadde om lag 100 Nordkappturar med Brandbåtane. Som kaptein og makelaus reiseleiar gjorde han turane til ei oppleving og eit minne for livet både for passasjerar og mannskap.

Bernt Fauske på sine eldre dagar

KJELDER:

"Vi reiser med Brand"

Sykkylvsbladet

Sunnmørsposten

Vestlandsnytt

Dagen

Intervju med Ingolf Duesund og Asbjørg Fauske.

Siv Bente Ringseth er frå Aure og arbeider som lektor i vidaregåande skule i Ålesund. Medlem av årbok-redaksjonen.

Folk flest bor i Kina

Av Siv Bente Ringseth

Folk flest...

Det gjeld også for sykkyllsjenta Ann Lena Vonheim (35), som på femte året har tilhaldsstad i Beijing i Kina. Der har ho studert kinesisk og har blant anna jobba i Eksportutvalget for fisk. Ho har blitt svært glad i Kina og spesielt i byen ho bur, der folk har for vane å lufte fuglane sine på kveldstid og er meir nysgjerrige enn ei god, gamaldags nabokjerring.

Men kvifor akkurat Kina, Ann Lena?

- Eg har alltid hatt lyst til å reise til Asia, og i 1993 fekk eg sjansen til å reise til Tokyo og jobbe der i eit halvår i ei bedrift som jobba mot norske og russiske sjømatprodusentar. Eg budde med ein familie der, og likte meg for så vidt godt i Japan. Nokre språklege utfordringar var det sjølsagt, det var t.d berre eg og sjefen min som snakka engelsk. Det japanske samfunnet var velorganisert, og japanarane var høflege og strukturerte - nesten for mykje av det gode. Men det var etter at eg hadde jobba nokre år med mekling innan sjømat i Oslo at eg fekk sjansen til å reise til Kina for første gong, på ei fiskerimesse. Eg blei svært fascinert av det kinesiske samfunnet, det var ein energi og dynamikk der som eg kjende meg heime i.

Vår oppfatning av Kina her heime har vel kanskje gått ut på dato, korleis framstår det kinesiske samfunnet i dag, synes du?

- Det skjedde, og skjer, mykje i Kina etter Deng Xiao Ping si haldning om at det er greitt å tene pengar, og ein kan merke den meir marknadsorienterte tankegangen i større grad i dag. Kina har på mange måtar blitt "moglegheitene sitt land" på grunn av store politiske og samfunnsmessige endringar. Det er fleire kinesarar som har sjansen til å få eit betre liv i dag enn for berre få år sidan. Det er til dømes fleire kinesarar no med høg utdanning og fleire "nyrike" enn før. Men ikkje alle omveltningane er positive; blant anna ser vi at kinesarane sin iver etter å utvikle seg i vestleg retning, gjer at mykje av den tradisjonelle kinesiske arkitekturen blir ofra.

Du bur no midt i eit kinesisk nabolag i Beijing by, men det har ikkje alltid vore slik at utlendingar får bu blant kinesarar?

- Nei, myndigheitene har vore restriktive med dette før, og plasserte gjerne utlendingar i eigne leilegheiter. Bustadene hadde som regel høgre standard enn for folk flest i Beijing, og var plasserte i eigne område som

Ann Lena Vonheim

ein slags ghetto for utlendingar. No kan eg bu der eg vil, og eg har fått meg leilegheit i eit kinesisk nærmiljø. Sjølv om det er enkel standard samanlikna med norske forhold, har det kinesiske nabolaget sin sjarm. Bustaden består av murbygg med små hagar til eller grønnsaksområde. Om kvelden samlast folk ute og held på med ulike aktivitetar. Ein kan til dømes sjå eldre folk ta spagaten oppetter trestammene rundt omkring!

Ann Lena seier ho er svært imponert over dei eldre kinesarane. Ho fortel at dei står opp i gryotta og fer ut i parkane og held på med ein form for aktivitet. Fleire eldre driv på med anten tai chi, dei sykklar eller held fysikken i orden på andre måtar. Mange eldre bedriv tida også med kortspel på kveldane, eller ein kinesisk spesialitet: dei går på tur med fuglar i bur! I parken heng dei opp bura etter kvarandre slik at fuglane og skal få prate med likesinna!

- Å bu midt blant kinesarar slik eg gjer er verkeleg å føle at ein bur i eit nærmiljø prega av omsorg for kvarandre. Eg er einaste utlending der eg bur, og har møtt mange rare blikk og mykje nysgjerrigheit rundt min person.

Ein dag sat eg og venta på vaktmeisteren der eg bur, då ei gamal dame kom og sette seg ved sida av meg. Deretter vart det reine intervjuet om kven eg var og kva eg gjorde her, osv. Ho viste seg å ha funksjonen som nabolaget si "lokalavis" - så her går det ikkje an å halde so mykje for seg sjølv. Eg får kjapt kommentarar og spørsmål om eg har vore for lenge vekke.

Ein enkel uterestaurant i nabolaget der Ann Lena Vonheim bur.
(Foto: Ann Lena Vonheim.)

Ann Lena fortel at denne "lokalavis-mentaliteten" er utbreidd i samfunnet. Blant anna er det slik at enkelt-personar i eit nabolag har overoppsyn over kva som skjer der. Denne personen går med eitt raudt armband slik at folk skal sjå kven det er. Som vestleg kan ein lett få assosiasjonar til den meir paranoide Mao-tida når ein høyrer slikt, men Ann Lena fortel at dette faktisk har sin funksjon og at det verkar preventivt.

- Eg fekk besøk av nokre vener frå Norge som var så uheldige å miste ein dyr bag når dei kom til Beijing. Vi snakka med politiet, og dei gjekk resolutt frå dør til dør og leita - og etter ei kort stund fann dei faktisk bagen!

Men det kunne ikkje vere lett å kome inn i det kinesiske samfunnet utan å kunne språket deira, og utan at dei snakka engelsk?

- Nei det var det ikkje. Men eg var heldig og fekk eit språkstipend av Norsk Forskningsråd i 1998/99 for å studere kinesisk, og byrja på eit universitet i Beijing utan noko kjennskap til språket. Det var fleire av oss som studerte i lag som var i same båt - det var ei trøyst. Det var sjølvstundt svært tøft til å begynne med å skulle lære eit såpass vanskeleg språkssystem som det kinesiske, men det var andre ting enn det språklege som

var annleis enn det eg var van med. Lærarane kunne ikkje engelsk og dei var opplært i ein heilt anna pedagogikk enn vi er vane med. På universitetet var det ikkje vanleg å stille spørsmål til det som vart sagt; studentane skulle sitte stille og "svelge" unna det som kom fra lærarane.

Opplæringa gjekk føre seg ved at vi måtte herme etter (med høge rop!) det læraren sa. Denne "koringa" er ganske avlegs i den norske skulen, men eg blei no van med den og. Etter eit år med blodslit, kunne eg relativt bra kinesisk og blei då oppmoda til å søkje ei stilling i Eksportutvalget for fisk. Slik blei eg verande i Kina, og jobba eit par

år for Eksportutvalget på kontrakt.

Det verkar som Ann Lena har igjen for blodslit med språkstudia sine: medan eg snakkar med henne får ho opptil fleire telefonar der ho (etter mine øyrer) snakkar både fort og mykje på kinesisk. Utruleg! Språkkunnskapane kan nok kome godt med når ho som einaste utlending vandrar i nabolaget sitt i Beijing og til dømes skal gå til frisøren.

- No kan eg på kinesisk bestille alt ein ekte kinesisk frisørsalong har å by på, og det er ikkje lite! Ein kan få ein lang og deilig massasje for hovudbotnen og nakken til den nette sum av 10 kroner!! Eller kanskje sleng eg innom den lokale familiedrivne restauranten og et ein full middag til om lag 10-15 kroner.

At ein nordmann kjenner seg rik i Beijing, er det ingen tvil om. Men Ann Lena fortel også om andre sider ved det kinesiske livet som er annleis for ein nordmann:

- Sjølv om det er billeg i Beijing (endå!), kan ein middag på restaurant gi deg ei spesiell oppleving. Det er like før ein set Pekinganda i halsen av nokre av uvanane til kinesarane. Eg hugsar første gongen eg var ute på restaurant og skulle nyte ein både billeg og god middag då eg frå nabobordet høyrde ein kar som

Trafikksvin får ei ny tyding når ein ser heile griseskrottar frakta med moped langs landevegen. (Foto: Ann Lrna Vonheim)

samla alt det surklet og slimet han hadde i kroppen, tok sats og planta ei skikkeleg spyttklyse i golvet nært meg. Dette var han ikkje åleine om - overalt og til alle tider spyttar kinesarane. Det har gått så langt at myndigheitene har eigne anti-spytte-kampanjar og det heng fullt av "spyting forbode"-skilt i byen. Særleg synleg blei dette problemet i det verste SARS-hysteriet; då sette myndigheitene inn ein offensiv, for som vi veit kan SARS smitte gjennom spytt. Folk som lufta spyttklysene sine under denne epedemien, kunne risikere store bøter. Og metoden verka; spytinga vart redusert.

Spyting og lufting av fuglar i bur er altså kinesiske spesialitetar! Finst det fleire særeigne trekk som er spesielt for kinesarane, i forhold til ein sunnmøring?

- Kinesarane generelt har lite hemningar samanlikna med ein reservert og inneslutta sunnmøring. Kinesarane pirkar seg i nasen utan blygsel, dei kjeftar og smell på deg om dei finn det for godt - vel å merke om dei ikkje kjenner deg, då kan dei omtrent trakke på deg utan skamkjensle. Men kjenner dei deg, seier Ann Lena, er dei veldig omtensame, gjestfrie og ikkje minst sosiale. Ein annan litt særeigen skikk som står i sterk kontrast til vår veremåte, er korleis kinesarar ser på det vi vil kalle fjellturar. Medan sunnmøringen snører sine sko og legg til fjells einsam i kamp mot naturkreftene, går kinesarane i flokk. Ikkje så rart kanskje med tanke på kor mange dei er, men Ann Lena fortel at skal dei ut i naturen eller opp på eit fjell (for ein kinesar vil det seie ein plass der andre ferdast), kan du

vere sikker på at dei har hogge inn trapper. Kinesarane hogg nemleg inn trapper kor dei enn ferdast slik at

kan gå ute i naturen med stiletar! Damer med stiletthælar er visst ikkje noko uvanleg syn på den kinesiske mur til dømes. Ann Lena trur at denne (for oss nordmenn) noko upraktiske utrustinga, kan vere fordi naturopplevinga ikkje står i sentrum når ein Beijing-buar skal ut i naturen, men maten! Målet for ei utfukt i kinesisk forståing, er det sosiale samveret rundt eit måltid.

- Ein skulle kanskje ikkje tru det, men kinesarane er mykje og set stor pris på eit godt måltid. Dei er svært sosiale, og i motsetning til oss, et dei mykje ute. Du finn små restaurantar på kvart eit hjørne og den kinesiske maten er fantastisk. Gløym alt du har ete av kinesisk mat her heime; det kan ikkje samanliknast med maten du får i Kina!

Vi kan berre gjette oss til smaksopplevingane ein kan få i Beijing og fantasere om at ein gong blir det vår tur til å besøke denne delen av verda, som i alle fall for sykkylsjenta Ann Lena Vonheim har vore eit møte med ein stor kjærleik som sikkert vil vare livet ut!

Dei mange handskrivne lagsblada er ei skattkiste å ause lokalhistorie av – ikkje minst for å få eit innblikk i korleis vanlege kvinner og menn opplevde hendingane som no har blitt historie. Kva tenkjer ei mor når sonen har reist i krigen? Det fortalde Dagny Rønnes om i sitt innlegg til husmormøtet 13. februar 1941. Frå Sykkylven Husmorlag sitt lagsblad "Lerka".

Ein merkedag

Av Dagny Rønnes

Sit ved glaset mitt, ser innover fjorden som ligg der speilblank, på soli som strekkjer og rullar seg frå tind til tind, og kjenner bennar varme strålar inn til meg. Slike stunder får tankane på vidvanke. Me bev nett gjenge inn i eit nytt år, må tru kva dette vil byda? Tenkjer det er betre at me ikkje veit det. Året som svant, gøymer mange myrke minne.

Det er ein dag i 1940 eg gløymer aldri, og eg tenkjer mange med meg. Det var den dagen gutane våre vart utkommanderte, skulle reisa og strida for fedrelandet, og for oss som fekk gå att heime. Aldri hev songen "Ja, vi elsker" gått meg so til hjartet som når eg stod ute på trappa og hørte dei siste tonane av verset verte svakare og svakare. Eg forstod det, det var gråten som køyde. Båten seig sakte ut over djupet, tankane hjå kvar einskild var: må tru om eg ser att denne fagre bygda mi? Dei som stod att på kaia sa seg i mellom at det skal godt gjerast at alle ser att heimen sin.

I slike stunder er det me skal trøste og elske kvarandre, meir enn nokon sinne før. Kor mang ei mor låg ikkje til sengs den dagen av sorg for guten sin. Vår gut var reist før og var ute då krigen kom. Vi hadde ingenting høyrte frå han og vi visste ikkje kvar han var heller. Ja, det var tunge dagar å gå i denne spenninga, for ikkje å snakke om uvissa, og vita om gutane levde eller var døde.

Ein av desse dagane tok eg meg ein tur på buda for å handle, eg måtte kome litt ut tenkte eg, for sit ein åleine, då kjem alt tungt i tankane. Då eg kom eit stykke på vegen møtte eg ei kone som kom og leidde vesleguten sin. Vi stogga og helsa på kvarandre. Vi kom også inn på det daglegdagspratet som gjekk då; må tru kor dette fær ende. Så spør ho meg om vi hev høyrte frå guten vår. "Ja, me frette i går", svara eg, "han er no komen om bord i eit av marine-skipa". "Uff! Er det kje fælt? Hadde eg vore i dine skor trur eg at eg hadde gått frå vitet. Eg er so glad for at mine er så små endå", sa ho, og smilte ned på guten sin.

Eg stod der, som hoggen i stein. Dette var trøysta eg fekk. Eg visste vel at gutane våre kjempa der ute, både til sjøs og til lands, like mykje for henne som for meg. Då moda eg meg opp og svara: "Hardt er det, men på same tid er eg stolt over å ha ein av mine som kan strida der ute for mor, far og sysken, og for den plett av Norges jord me hev so kjær". Ho såg på meg, eg forstod vel kva ho tenkte: å du, kor hard du er! Me fær venja oss til både vonde og gode tider, for ei mor må ikkje modet svikte. "Kvinner selv stod upp å stride" syng me. Men lat me fram for alt trøste og hjelpe kvarandre, då fell det mykje lettare å leva, sjølv i krigstid.

*Litt flere lyse smil,
Litt mindre sure grin,
Litt mer ja,
Litt mindre nei!
Litt flere blomsterkranser
Litt færre på vår grav
Når striden er forbi.*

Jarle Eidheim har vore lærar og rektor i Sykkylven og er nopensjonist. Som ung lærar i femtiåra var han blant anna med klassen sin ut på sildefeltet med ein Brand-båt. Opplevingsturar – også for skuleborn – har heile tida vore ein viktig oppgåve for Brandbåtane.

Vetestova på Hovdeåsen

Av Roald Solheim

Står du på Ørsneset og ser utover Storfjorden, vil du hi sida sjøen sjå ein stor og grønkledd kolle som er noko høgare og breiare enn dei som ligg ikring. Det er Hovdeåsen. Denne einekleddde kulen strekkjer seg 369 meter over saltvatnet, og står som eit stort skilje mellom Tusvik og Hundeidvik. Det er ryddig rås frå Urkegarden i Hovden og opp til høgaste hylla. Turen kan springast av den spreke og ruslast av oss late. Du kan gå åleine, eller du kan ta med deg kjæras-ten. Frå Hovdeåsen har du i klårver godt utsyn. Frå dette punktet kan du synfare sju prestegjeld. Ta turen og sjå om det stemmer!

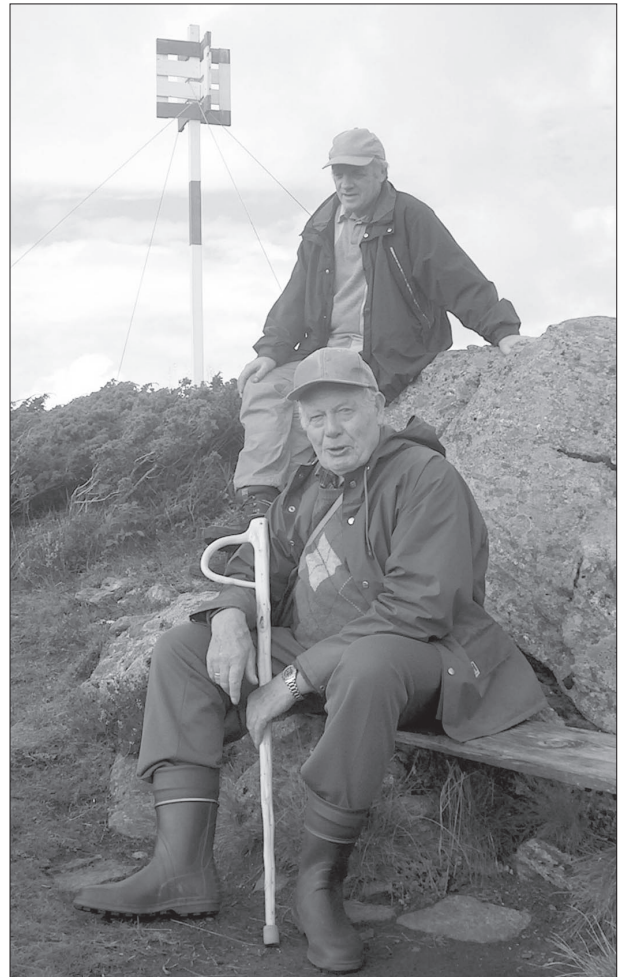
Vetar i Sykkylven

Ein vete er ein kongeleg utpeika bål plass, der det skulle vere oppstapla feit ved. Veden skulle kveikjast om det var fare for åtak på landet. Seinare namn på slike signalpunkt er varde og baune. Gustav Weiberg-Aurdal skriv i gardssoga for Sykkylven, band I, at det på ein odde kalla Havhanslaupet på Ørsnes, etter tradisjonen stod ein "vitte". Der skulle gå vakt dag og natt kring denne veten, som hadde utsyn til Liavågen og Langskipsøya og Hovdenakken.

Ola Tandstad skriv i boka Sykkylven i eldre tid at i Sykkylven veit vi om 3 vardar. Ein stod på Hovdenakken mellom Hovden og Hatlemark (Hovdevarden). Når han var kveikt, var han synleg frå ytste gardane i Sykkylven og frå Hjørundfjorden, og dessutan av Borgund og Hareidlandet. Det syner enno tydelege merke etter vakthuset på Hovdenakken. På bruna ved Regndalsetra på Velle, stod ein varde som var synleg i heile Velledalen og utover Sykkylvsfjorden og strendene. Ved Gimsdalssetra stod Storevarden, som var synleg over det meste av ytre Sykkylvsfjorden og strendene, og dessutan mykje av Borgund.

Vetevenen

Hans Hovden f. 1927, bur nær heimegarden. Han er kjend i Sykkylven som ein dugande snikkar og ein flink rose-målar. Han skriv stundom i lokalavisene og har lesing som fritidssyssele. Hans har mellom anna laga utskorne treskilt som syner vegen til Åsen og dei gamle ruinane der. Då skuleborna hadde læretur til Hovdeåsen sommaren 2002, var

Hans Hovden (framme) og Knut Urke på Hovdeåsen. Foto: Roald Solheim.

Hans Hovden sjølvskriven som omvisar og forteljar. Alle elevane sat stille og lydde merksamt då Hans fortalde ved murane etter den gamle vetestova:

Snorre Sturlason (1179-1241), islendingen som skreiv Heimskringla om dei norske kongane, fortel at det var Håkon den gode (920-959), konge i Noreg frå år 945, som førde inn varslingsystemet med bålbrenning i ufreds-tid. Han delte landet inn i skipreier. Om dette skriv Snorre: "Med dette pålegget følgde det og at det skulle gjerast vetar på høge fjell, så ein kunne sjå frå den eine til den andre. Folk sa at på sju dagar for hær-bodet frå den sönste veten til det nördste tinglaget på Hålogaland. Når fienden

kom, skulle veden kveikjast. Signalet gjekk då frå vete til vete langt nordover kysten. Dei lokale leiarane samla båtar og folk, og var budde til å ta mot røvarane så snart dei steig i land, ja, jamvel lenge før. Det hende dei møttest til sjøslag på fjorden.

Snorre Sturlason sine Kongesoger er spanande lesnad, men kjeldekritikken hans var det så som så med. Han skreiv gjerne ned det "gamle menn har trutt var sant". Seinare granskarar har sett at det nok ikkje var Håkon den gode som fann opp eldvarslingsystemet. Det var heller ikkje han som førde det inn i Noreg. I Gutrek si soge, til dømes, er det sagt at systemet var i bruk alt i Hertjov frå Hordaland sine dagar. Det var i siste halvdel av 600-talet, og lenge før Håkon var påtenkt. Men om det ikkje var Håkon den gode som fann opp veten, så skal han ha mykje ære for at han tok systemet i bruk over store deler av landet som far hans hadde samla til eit rike.

Kystrekkja og grenserekkja

Frå grensa mot Sverige i søraust og langt nordover kysten vart det bygt ei hovudrekke med vetar. Denne vestlege rada vert kalla kystrekkja. Dersom det vart observert fiendar som kom sjøvegen, og desse sigla nordover kysten, ville båla varsle frå stad til stad mykje snøggare enn båtane kunne sigle. Kystrekka hadde altså som oppgåve å varsle frå landsende til landsende, men ikkje berre det. Inn gjennom alle fjordarmar og dalar gjekk det også sidegreiner med vetar som varsla. På den måten kom krigsboda fram heilt til den inste dalbotnen.

Systemet var nok i utgangspunktet meint på å møte plyndrarar som kom sjøvegen sørfrå, men det var ingen ting i vegen for at ordninga kunne brukast andre vegen og. Vi har ei lang grense mot Sverige. Ho vart også godt sikra med vetar, så for den saks skuld kan vi godt snakke om ei grenserekkje og. Skulle det komme hærstyrkar over grensa, ville vetane bli kveikte, og bodskapen om ufred ville bli spreidd kjapt og effektivt. Siste gongen grensevetane vart sette i stand med vakt her i landet, var i 1814, då faren for svensk åtak på Noreg var venta. Når det gjeld vetane i Østerdalen, så sende kaptein Lowsow ved Åmotske Ski-løbekompagni i mai 1813 ordre til underoffiserane Koppang, Øvergård og Holmen at dei måtte ordne med vakthald ved vetane i distriktet. Denne ordren er dagsett 2.mai 1813. Underoffiserane skulle "uten mindste opphold" ta ut to skiløparar til kvar vete "iført grøn Munduring med full Armatur". Løna var tolv og ein halv skilling.

Den veten som har halde seg lengst, låg på Tronkberget aust for Evenstad i Stor-Elvdal. I 1935 fanst det om lag 10 tylvter feitvedstammar att av denne veten, og ein stokk, truleg midtstokken som dei andre var reist opp etter, er i dag på Glåmdalsmuseet. Det blir fortalt at restane av

Ved murane av den gamle vetestova på Hoveåsen. Ole, Norunn, Noralf og Stein Roar Vedvik. Søndre Utgård, Hans Hovden, Sveinung Utgård og Knut Urke. Foto: Roald Solheim.

veten Fåsen i Tynset vart brend i 1872. Då var første telegraflina komen, og ny teknologi kunne varsle krig mykje snøggare enn dei gamle glohaugane.

Bodstikker

Snorre Sturlason nyttar uttrykket "kongen let skjere hær-pil". Hærpila var ei jarnpil som skulle gå langs leida med skip, både natt og dag, frå lendmann til lendmann. Samstundes skulle det sendast trepiler inn gjennom fjordane, for å gje ordre om at alle, både fri og træl, skulle møte på leidangskipet innan fem dagar. Vi ser at det var eit slag dobbeltsystem, utvikla for å samle folk til forsvar av landet. Truleg var dette gjort for å tryggje at boda kom fram. Svikta det ein systemet, verka gjerne det andre.

Påbod om "var>hus"

I Magnus Lagabøte si landslov av 1274 vart lovene meir detaljerte. Og her kom det påbod om vete- og vetestover eller vakthus for dei som skulle passe på vetane. I den opphavlege lova finn vi brukt både "var>hus" og "var>bud" om bygningane.

Vakta skulle vere sett innan fem dagar etter tinget, og dei som skulle halde vakt, måtte vere frie, norske menn som var våpenføre og hadde auga, øyre og føter i orden. Etter Gulatingslova skulle vetane kveikjast for tre krigsskip. Det skulle vere tre vakter om gongen ved vetestova, og var desse i tvil om det var fiendar som kom, skulle dei rådføre seg med kloke folk. Pålitelege menn skulle inispisere vakta kvar dag, og dei av vaktene som ikkje gjorde plikta si, skulle få bot.

Vi veit at vetane var aktive i sjuårskrigen (1563-1570). Så kom "Kong Christian den Fjerdes Noregs Lovbog av 1604". Lovene vart fornøye og tilpassa endra tilhøve. Når det gjeld vetane, var innhaldet av lova likevel om lag som før. Men danskane hadde vanskar med gammalnorsken.

Dei omsette "vitavor-r" (d.e. vakthald ved varde) med "Vardeved", og på den måten kom ordet varde etter kvart til å bli nytta synonymt med vete. Til og med storpatrioten Per Sivle var ikkje klar over tilhøvet, og brukte nyordet i det kjende diktet "Vardevakt".

Fritt utsyn

Korleis vetestova på Hovdeåsen i detaljar såg ut for mange hundre år sidan, veit vi ikkje. Vetestovene, som vart påbodne i Magnus Lagabøte si landslov, tente som opphaldsrom for vaktene. Hyttene var små, og etter lova skulle mennene ha fritt utsyn til alle kantar. Vetestovene vart oftast bygde av tømmer, men dei kunne også vere mura av stein. Det vanlege var torvtak, også der det var naturskifer i nærleiken. Vetestova på Ulvedal i Nordfjord står enno. Ho er 2,7

meter lang og har same breidda. Høgda er 1,80 meter. Der er dørøpning i eine gavlen og gluggar i dei tre andre veggene. Vetestova, som står på dei Heibergske samlingane i Sogn, og som kjem frå Vetanosi, er litt større enn stova på Ulvedal. Sistnemnde er 3 x 3 meter. Der er ikkje merke etter lemmar for gluggane på stovene, så heilt trekkfrie var nok ikkje desse lokala.

Bygdafolket og laftekurset

Sykkylven Sogenemnd gjorde i 2003 vedtak om at det skal byggjast ei ny vetestove på Hovdeåsen. Det vart sett ned ei saknemnd, der Sveinung Utgård frå Tusvik er leiar. Andre medlemmer er grunneigar Knut Urke, Hans Hovden og underteikna. Same hausten skipa Sykkylven Sogenemnd til kurs i lafting. Det melde seg på eit høveleg tal interesserte. Vetestovebyggjarane Ole Myrseth, Odd Krüger, Lars Kåre Utgård, Ole Vedvik, Askjell Hjelle, Noralf Vedvik, Morten Hermansen og underteikna. Kåre Løvoll frå Volda var kursleiar. Arild Myrseth og Knut Hovden gav tømmer på rot til prosjektet. Siste laurdagen i august var det dugnad i skogen i Hundeidvik. Trauste furetre vart felte, kvista, kappa, leste på traktor og køyrde til saga i Hovden. Knut Hovden og Ole Vedvik saga tømmeret til fem toms vegg-

plankar, og frakta trelasta til skuleplassen. To økter kvar veke har kursgjengen vore på pletten og lafta. Å lære ved å gjere, er eit stikkord for kurset.

Lafteteknikken har endra seg gjennom tidene. Sjølv om somme av kursdeltakarane har arbeidd med tømmer før, var husbygging ved gammaldags lafting nytt for dei fleste. Vi vonar at stova skal vere ferdig til sommaren. Etter planen skal bygningen då merkast, demonterast, transporterast til Hovde-åsen

Første dugnadsdagen på skuleplassen i Hundeidvik. Frå venstre Ole Myrseth, Lars Kåre Utgård, kursleiar Kåre Løvoll, Ole Vedvik, Askjell Hjelle og Odd Krüger. I forgrunnen Noralf Vedvik. Foto: Roald Solheim.

med helikopter, og setjast oppatt der. Den nye vetestova skal stå som eit synleg minnesmerke over tider som var, og over folket som var glade i landet sitt og ville verje det mot ufredsmenn.

Stova skal vere open for alle, slik at det blir høve til å gå inn, vere i ly for nordavinden ei stund, nyte nista og vassflaska, filosofere over tilværet, slå av ein prat om der er andre, og studere

veggtavlene som etter planen skal innehalde informasjon både om vetesystemet og om dei som var med og ytte til rekonstruksjonen av vetestova på Hovdeåsen.

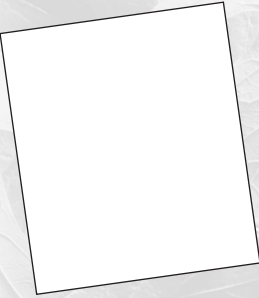
Kjelder:

Fladby, Imsen, Winge: Norsk historisk leksikon. Capp. Forlag.1974.

Ola Tandstad: Sykkylven i eldre tid. Sykkylven sogenemnd. 1962.

Gustav Weiberg Aurdal: Sykkylven. Gardssoga I. Sykkylven sogenemnd 1972.

Leiv Blakset: Om varslingsystemet for krig i gammal tid og om leidangen. Upublisert særoppgåve. Elverum off. lærarskule 1966.

Per Flaaen er nok mest kjend som musikar, men han skriv også dikt.
Diktet vart feil attgitt i årboka i fjor og vi prentar det derfor på nytt.

Det går ein veg...

Av Rer Flaaen

Der går ein veg...

Der går ein veg frå heimen – ut -
I alle verdsens leier.
Dei eine tykkjest fri for sut.
Den andre ligg og teier.
Men dine steg du velje kan
og over dei du ikkje vann
din lagnads slør seg breier.

Og dine val vil halde lag
Om so du snur og bøter.
Kan hende bleiknar dei ein dag
Men dei har lange røter.
So vakte då di tunge rett
Og veg den ikkje opp for lett
For første narr du møter.

Og stig du rangt – og skade fær
So livet bort seg vender.
Då skal du sjå dei kvite ær
So tidt deg minning sender.
Men verst det var om fram du når
So spard og rein og utan sår
Med kvite knytte hender.

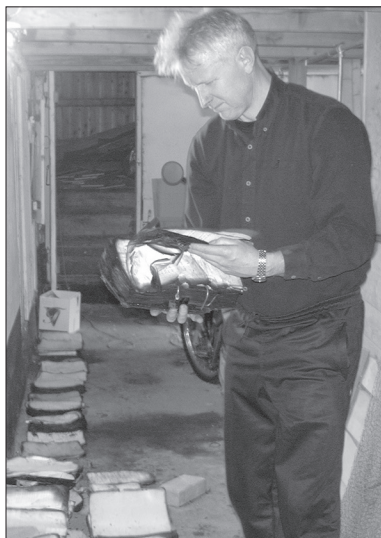
Som vegen ligg der – brei og bein
Er leia lett å lære.
Og liten vert din minnestein
For truskap mot det nære.
Men smak på det som fram er sett
Og gå der vegen kjennest rett
om så med mindre ære.

Biletkavalkade 2003 ved Ole Jostein Fet

Søndag 12. januar runda kulturmannesket, fagforeiningspioneren og lokalpolitikaren Petter Kursetgjerde 90 år. Jubilanten kunne sjå attende på eit aktivt liv. Kunstmåling har vore ei av dei mange interessene han har hatt gjennom mange år. (Foto: Ole Jostein Fet)

Onsdag 15. januar brann gamlebygget ved ungdomsskolen ned til grunnen. Sykkylven soge- og verneombod hadde lageret sitt i bygget. Det meste gjekk tapt, men ein del historiske skrifter vart likevel berga og tørka. Her blar styreleiaren i sogelaget, Eldar Høidal, gjennom ein del av skriftene. (Foto: Ole Jostein Fet)

Peterson Emballasje AS var den første private bedrifta i Sykkylven som teikna avtale med Trygdeetaten om såkalla inkluderande arbeidsliv. Målet med avtalen er å få sjukmelde raskare attende til arbeidslivet. Framme frå venstre: Jostein Løseth, Trygdeetaten, Johanne Kjuul, Peterson Emballasje, verneombod Odd Karlsen og fabrikkssjef Arve Torset ved Peterson. Bak frå venstre: Hovudtillitsvald Tommy Berger, Leif Rune Vinje frå Trygdeetaten og Synnøve Ramstad frå Sykkylven bedriftshelseteneste. (Foto: Ole

I mars debuterte Per Grønli i Sykkylven Kunstgalleri med utstillinga Landskap i kontraster. - Å måle er god terapi, sa kunstnaren då Sykkylvsbladet snakka med han før utstillinga. Dei fargesterke landskapsbileta hans fall i god smak hjå publikum. (Foto: Ole Jostein Fet)

I midten av april markerte Straumshorn juniorkorps og Velledalen skulekorps 45- og 40-årsjubileum. Nokre av korpsmedlemmene som spelte i jubileumskorpsa var Brita Riksem (frå venstre), Bente Hole, Johan Strøm Årdal og Susanne Hole. (Foto: Ole Jostein Fet)

Rockebandet Indre Organ er eitt av dei mange unge rockebanda i Sykkylven. I vår heldt bandet konsert for elevane ved Jarnes skule som takk for at bandet får bruke skulen gratis som øvingslokale. (Foto: Ole Jostein Fet)

Leikarringen i Sykkylven frilynde Ungdomslag dansa og underheldt ved fleire av 17-maiarrangementa kring om i Sykkylven. Her er leikarringen i aksjon i Velledalen. (Foto: Ole Jostein Fet)

Over 120 personar deltok i kulturvandringa på Fet som Velledalen sogelag skipa til i slutten av mai. (Foto: Anne Karin Fet)

Desse fire var mellom dei 120 som deltok i VRF sin fotballskule sist sommar. Frå venstre Erika Weiberg-Aurdal, Bjørnar Klockk, Birte Urke og Sevrin Lund. (Foto: Ole Jostein Fet)

Innsatsprisen for 2002 vart tildelt Jens Petter Ekornes (til høgre) under den siste kommunestyresamlinga før ferien. - Prisen går til ein god ambassadør for Sykkylven, møbelbransjen, norsk industri og industriarbeidarar, sa ordførar Jan Kåre Aurdal då han overrekte prisen. (Foto: Ole Jostein Fet)

Fredag 15. august ausa regnet ned i store mengder. Fleire elvar gjekk over breiddene sine, som Blåbreelva i Velledalen. NVE arbeidde heile hausten med sikringsarbeid og elveførebygging på elva som vart påført store skadar i løpet av flaumdøgnet. (Foto: Ole Jostein Fet)

I september vart eit interimstyre i nye Sykkylven sykkelklubb skipa. Frå venstre: Arnljot Sandvik, Ronny Fure, Jan Bård Midtgård, Barbro Midtgård, Svein Tore Grebstad, Aleksander Midtgård og Eva Arntzen. (Foto: Ole Jostein Fet)

NM i speiding, som vart arrangert i Sykkylven i byrjinga av oktober, vart ei våt oppleving for dei 520 speidarane som deltok. Ikkje uventa var ei av NM-oppgåvene å lage ein lenestol ved hjelp av enkle hjelpemidlar. (Foto: Ole Jostein Fet)

Eldar Høidal, som er møbelhistorikar, har følgt dei tilsette ved Ekornes, avd. Vestlandske, gjennom ein arbeidsdag. No har også 10. september 2003 gått inn i historia.

Ein ganske vanleg arbeidsdag

Av Eldar Høidal

Onsdag 10. september 2003 var ein vanleg dag for dei tilsette ved Ekornes, avdeling Vestlandske. Då arbeidarane kom på jobb, var produksjonsmåla for dagen klare. I løpet av arbeidsdagen ville mange nye Stressless-sofaer vere ferdige og klare for transport på hjul og kjøl. Stansarane ville ha ferdige nye budstykke for Ekornes-avdelingane i Sykkylven, på Hareid og Stranda. I laminatavdelinga ville nye hundretals ringar til Stressless-stolar vere ferdige til frakt over fjorden til hovudfabrikken.

Men ein fabrikk er ikkje berre produksjonsmål og standardoperasjonar. Ein fabrikk er også menneske, med sine mål og sine standardar for kva som er eit godt liv. På dagtid, på kveldstid og i helgane. Denne dagen ville vi først og fremst møte menneska. Korleis hadde dei det denne onsdagen midt i september. Eigentleg...

Lagarbeid

Fabrikken vaknar til liv allereie nokre minutt før seks. På laminatavdelinga er det to faste skift kvar dag. Det første skiftet tek til klokka seks. Det andre skiftet sluttar klokka elleve. I knappe sju timar søv bedrifta, elles i døgnet liknar ho mest ei maurtue. Det er liv og aktivitet i dei fleste rom og avkrokar. Ikkje lett å gøyne seg bort her, for den som treng rom for kvile og ettertanke..

Men før arbeidsdagen startar, er det godt å få ei stund for seg sjølv i relativt fredelege omgjevnader. Klokka er ti minutt på sju ein lys og vennleg haustmorgon. Anita Søvik og Karin Vatnehol sit på murkanten utanfor fabrikklokala. Få minutt seinare sit dei ved kvar sine maskinar i ei summande saumavdeling, djupt konsentrerte over arbeidsoppgåvene. "Når du først kjem i gang, går det av seg sjølv," seier Karin. Ho har arbeidd ved denne Ekornes-avdelinga i tre år. Også ho byrjar arbeidsdagen seks, sjølv om dei fleste syarane tek til ein time seinare. "Eg synest det er godt å kunne avslutte arbeidsdagen klokka halv tre. Då får eg handle i butikkane utan å gå i kø. Sommarstida får eg også med meg nokre soltimar etter at arbeidsdagen er over." Ho set pris på at bedrifta legg opp til slike fleksible arbeidstidsordningar.

Stille før stormen. Anita Søvik og Karin Vatnehol tek ein pust i bakken før dei går laus på ei ny arbeidsøkt, i sysalen på Ekornes avd. Vestlandske.

Du kjem tett inn på menneske du arbeider på lag saman med, seier Hildur Lillevik. Difor er det viktig at kjemien stemmer. Det ser ut som om den stemmer bra mellom Hildur, Damir Radoncic og Anita Løvoll.

Det går med mykje vatn i løpet av ein arbeidsdag, fortel Hildur Lillevik, som har base på ein luftig og travel arbeidsplass.

Tidleg i seng

Vi let sydamene gå i gang med arbeidsdagen og tek peiling mot ein open port midt i den øvste delen av fabrikkbygget. Like innanfor finn vi Hildur Lillevik i ferd med å gjere seg klar til ei ny arbeidsøkt. Hildur har funne den beste arbeidsstaden på heile fabrikkjen, i følgje henne sjølv. "Her står eg midt mellom ein open port og eit ope vindaug, med utsikt

over fjorden til fjella på andre sida. Eg likar å ha det luftig rundt meg. Eg er i bevegelse heile dagen, slik eg gjerne vil ha det. Kanne ikkje tenke meg å sitje stille i eit varmt rom."

Stansarane arbeider to og to i lag. I dag arbeider Hildur saman med Damir Radoncic, fordi den faste partnaren er borte. Også Damir vart åleine i dag. Då er det greitt å slå saman kreftene sine, for det er tungvint å arbeide åleine, seier Hildur. Dei store hudstykkja skal leggst utover og strammast opp i alle kantar, knivar i ulike fasongar skal på plass på ei stor flate. Det vert mykje springing att og fram dersom ein arbeidar skal styre heile stanseflata åleine.

Klokka er berre så vidt passert sju, men operatørane på stanseavdelinga ber ikkje preg av at dei nettopp har gnikka søvnen ut av augene. Nokre treng likevel litt tid for å omstille seg frå horisontalstillinga til ein alt anna enn kvilande posisjon ved ulike arbeidsbenkar. På stansa ved sida av Hildur og Damir står Palma Haram og Vigdis Fure. Vigdis startar arbeidsdagen sju, men står opp klokka ti på halv seks kvar morgon. "Eg treng den tida for å vakne. Det er ikkje noko problem å kome seg opp så tidleg. Det er berre å leggje seg om kvelden," seier Vigdis, som vedgår at ho etter klokka ni kveldane prioriterer senga framfor kjedelege TV-program.

Signal frå golvet

Nokre meter lenger nede i stanseavdelinga går praten livleg. Det er Dominica Olsen som kvitrar morgonfrisk og opplagt. Også ho og partnar, Lene Fohlin, har vore i arbeid sidan klokka seks. Dei jobbar likevel til halv fire, for det er mykje å gjere på fabrikkjen. Overtid er det mest kvar einaste veke. Lene er den eldste av dei to. Ho seier at ho må stå på for å halde tritt med Dominica. "Det er klart ein fordel om dei to som står på same lag, arbeider i same tempo og er samkørde. Vi har arbeidd så lenge saman at det går greitt. Men eg må vedgå at eg ikkje kjenner noko behov for å springe på treningsstudio når eg kjem heim etter ein arbeidsdag. Då gjer det godt å slappe av," seier Lene som, også må kunne kallast ein morgonfugl. Ti på fem er ho oppe for å kunne ta fatt på arbeidet klokka seks.

Dei fleste arbeidarane ved bedrifta står på akkord, og er nøgde med det. Men Lene og Dominica har denne dagen stempla seg ut av akkorden, fordi dei arbeider med ein spesiell hudtype. Paloma antique dark brown er produkt-namnet på ei mørk og kraftig oksehud. Dei må bruke ekstra

Etter kvart som vi har arbeidd lenge saman har vi lært å kjenne kvarandre som eit gammalt ektepar, seier "stanseparet" Dominica Olsen og Lene Foblin t. v.

Rune Erlandsen har montert eit sidelys ved stansebordet sitt, slik at han betre skal sjå skader i budene.

Ronny Fure sørgjer for at Randi Tronstad held tempoet oppe slik at ein Stressless-sofa kan kome til sin nye eigar innan leveringsfristen. Det er ofte små marginar i produksjonslogistikken på Ekornes.

trykkraft på stansa for å få stempla ut hudstykk. Knivane køyrer seg av og til så langt ned i stanseplata at jentene må leggje seg opp på plata og bruke makt for å få dei lause. Elles er dei opptekne av å minimalisere svinnet på hudene så mykje som råd. Her dreier det seg om store summar for bedrifta. Kan alle stansarane få ned svinnpersenten, er det millionar av kroner å hente inn. Dersom avdelingsleiinga finn ut at det har vore for mykje svinnsinn ein periode, vert det spørsmål om kvifor og korleis tapet kan reduserast. Dei legg seg kvar dag i selen for å unngå slike kritiske spørsmål frå produksjonsleiinga.

Det er ikkje lært på ein dag å nytte ei hud ut på beste måte. Det vert stilt ulike krav til hudstykk, alt etter kvar på stolane huda skal syast på. "Øvste kantane på ryggen og vangane er dei mest synlege stadene, og der må hudkvaliteten vere på topp," fortel Rune Erlandsen, som har skifta beite frå elektronikk- til møbelbransjen. Dei har knivar med ulike merke og fargar som stansar ut stykke i forskjellige kvalitetar. Rune hadde ikkje arbeidd lenge på stansa før han, og stansepartnaren hans, Kenneth Holm, byrja å spekulere på korleis dei kunne få best mogeleg oversikt over kvaliteten på dei ulike hudene. Då Rune tok til i februar var det berre overlys ved stanseborda. På denne måten kom ikkje konturane og strukturen i huda godt nok fram. Dei monterte difor eit sidelys som på ein heilt annan måte fekk fram høgdestrukturen på hudene. På denne måten kunne dei lettare sjå skadar og feil på stykk. Dette lyssettingsprinsippet har no leiinga sagt at dei vil gå vidare med og montere også ved andre stansar. Rune, og fleire med han, er nøgde med at leiinga ved Ekornes avd. Vestlandske tek opp signal som dei tilsette kjem med. Det er ikkje langt til sjefane på denne fabrikk. På kontoravdelinga finn vi knapt folk. Fabrikkssjef Per Bjørgvik har kontor her, det same har driftsingeniør Ronny Nipen. Men heller ikkje dei slit mykje på stolseta. Det er i produksjonslokala det skjer...

Luksusproblem

Tilbake i stanseavdelinga. I eit hjørne like ved den store porten, som heile tida står på vidt gap og slepp inn frisk luft, står det tre kvinner. Her er kontrollstasjonen for huder. I dag er det Karin Berge, Lena Lystrup og Gerd Helen Jørgensen som sjekkar at hudkvaliteten held mål. Tidlegare

var Karin Berge åleine om denne oppgåva. Ho rakk ikkje meir enn å ta stikkprøver. No går dei grundigare til verks. Og hovudpoenget med det nye opplegget, som berre er eit par månader gamalt, er at alle på stansa skal ha sin periode på kontrollstasjonen. På denne måten vert dei meir medvitne om eige arbeid, dei får meir innsikt i kva for krav som vert stilt til dei ulike kvalitetsgruppene. Målet er at ein skal redusere feilproduksjonen, auke totalkvaliteten og betre resultatet i bedrifta. "Det kjem stadig nye folk inn i

bedrifta, i tillegg er det høgt tempo i produksjonen, difor er det viktig å få til denne eigenkontrollen," seier Karin Berge, som er mellom dei som har vore ved bedrifta frå ho heitte Vestlandske Møbler og fram til i dag.

Vi vil vite om det er noko igjen av det gamle Vestlandske-miljøet. "Det er klart det er store forandringar," seier Karin. "Då Vestlandske selde til Ekornes i 1997 var vi 60 tilsette, inklusive dei i administrasjonen. I dag er det nær 200 tilsette her og alle er i produksjonen. Eg saknar litt

kontakten med bedriftsleiinga. Dei held til på andre sida av fjorden, men det er sjeldan vi ser dei her. Det eg likar godt her er at dei har fordelt ansvaret jamt utover. Vi veit alle kva vi skal gjere, og her er flust å ta fatt i. Kanskje litt for mykje til tider," seier Karin, som peiker på noko mange andre også nemner: All overtida ved bedrifta. "Dette er ikkje noko

akutt som kjem i periodar, det er press i produksjonen heile tida, og behov for at mange av dei tilsette står ut over den ordinære arbeidstida. Men eigentleg er vel det eit luksusproblem. Alternativet er verre," meiner Karin.

Mykje overtid

Anita Løvoll er også blant dei med mange års fartstid i desse

fabrikklokala. Ho arbeidde på stansa i 18 år, men på grunn av ein hofteskade måtte ho skifte arbeid for eitt år sidan. No er ho ikkje på akkordarbeid, men deler arbeidsdagen sin mellom to ulike arbeidsoppgåver i dei lokala ho har vore dei fleste av sine yrkesaktive år. Anita hugsar tilbake til den siste tida i Vestlandske-perioden. "Det var usikkert kva det ville bli til med bedrifta. Vi merka at det vart mindre å gjere. Ei utrygg stemning breidde seg over arbeidsstokken. Eg trur at ei slik mental belastning over tid verkar meir uheldig på helsetilstanden til folk enn fysisk slit."

Anita er i på veg til Arnfinn Fiksdal, for å høyre korleis det står til med mor hans. Ho kjem ikkje så langt, før ho vert stoppa av Hildur Lillevik, som også set pris på ein prat med Anita. Akkorden til Hildur er ikkje strammare enn at ho har tid til å tulle litt med Anita, som ho seier. Men no lokkar skribenten dei til å samtale om alvorlege ting: Trivselen på arbeidsplassen. Hildur har mellom anna bakgrunn frå gardbrukaryrket, og har vore vant til å vere ute i det fri og til å leggje dagen opp slik ho sjølv vil. Her opplever ho at ho må innordne seg i eit større system, ho er ei lita brikke, som må sørgje for at hendene går fort nok. Ho prøver å stille opp på overtid så ofte som ho kan, men kjenner av og til på seg sjølv at ho må seie nei. "Ein må kjenne på seg sjølv kor grensa går. Men så er det samvitet då. Seier du nei for ofte, veit du at det går ut over arbeidskameratane, då må dei arbeide meir, for arbeidet skal gjerast. Du har også lyst til å gie litt tilbake til bedrifta som gjev deg ein trygg jobb og god lønn. Det vert til at du av og til pressar deg. I lengda vert det slitsamt. Men igjen, du må setje grensene sjølv."

Lena Lystrup og Gerd Helen Jørgensen tok seg av hudkontrollen den 10. september. Alle på stanseavdelinga skal innom kontrollstasjonen for å bli meir medvitne omkring kvalitetskrava som vert stilte til budvarene.

Erik Espe har truleg den fredelegaste arbeidsplassen på fabrikk. Han og tre arbeidskolleger har ansvaret for at reklamemateriellet til Ekornes kjem ut til alle forhandlarane verda over.

Anita Løvøll er glad for at Ekornes let dei som ynskjer det gå på fastlønna arbeid.

Treningsstudio?

Anita har meldt seg ut av akkordjaget, og synest ho no har gode arbeidsdagar. Ho er takksam for at bedrifta opnar for at tilsette kan arbeide på anna enn akkordarbeid om dei ønskjer det. Anita har ikkje vanskar med å forstå at mange av kollegene hennar er fysisk slitne, men vil ikkje berre laste bedrifta for det. "Hovudgrunnen til at folk står så hardt på, er at vi er glade i pengar. Det går rykte i bedrifta om kor høgt timesforteneste dei kan nå i enkelte avdelingar. Eg synest det skulle vere eit tak på kva det er mogeleg å tene. Ingen greier å sprengkøyre slik over lang tid. Både bedrifta og dei tilsette hadde vore tente med at prestasjonsjaget vart dempa noko. Ein skal ha tid og overskot til å leve eit liv utanfor fabrikkveggane også," seier Anita, som gjennom mange år har vist at ho har greidd denne balansegangen. Ho har gledd mange sykkyllingar med amatørteaterspel på høgt nivå gjennom ei årrekke.

Vi har ikkje hatt tilgang til bedrifta sin lønnsstatistikk, men rykta vil ha det til at det er karane på samansetjinga og pakkinga som er lønnsadelen i Ekornes avd. Vestlandske. Vi går ein etasje ned og orienterer oss etter kjappe bankelydar i avdelinga der Stressless-sofaene vert sette saman og pakka inn i pappkasser med isoporpolstring. Med det same vi kjem inn i avdelinga lurar vi på om vi har kome inn i treningsstudioet til FK Sykkylven. Fotballaget sin goalgetter, Øyvind Utgård, er den første som møter oss. Han er i ferd med å trille vekk eit ferdigmontert møbel. "Det kan vel hende at vi ligg eit stykke oppe på lønnsstatistikken, men så står vi på også. Gjennomsnittsalderen på dei tilsette her er kring tredve år. Det er spreke karar, som sikkert har gjort seg fortente til lønna si," seier han. Sykkylven FK sin midtstoppar, Jostein Linga, dreg sikkert ikkje produktiviteten nedover. Han har knapt tid til å snakke med oss der han set dei siste stiftane i ein sofa. Harald Strømmegjerde er også meir oppteken av å slå inn pyntelistene på eit møbel enn å late seg distrahere av ein forbipasserande kar med fotoapparat og notatblokk.

Flexi-tid

Sanneleg står dei på i naboavdelinga også, der trekkarane held til. Idrettsfaktoren er ikkje lågare her. Storsyklist Per Steinar Linga trekkjer seteputer og ryggar i høgt tempo. Det same gjer sykkelkollega Frode Lauvstad, som seier at han har hatt verdas lengste sommarjobb. Det var slik det starta i 1986. Med det er han ein av dei med lengst ansienitet i fabrikklokala. Petra Sellæg, Odd Lystrup og Einar Johansen

er også trufaste slitarar som held koken. Frode er truleg den yngste av dei som kan kalle seg veteranar. Han er berre 34 år, og har altså vore halve livet mellom dei same veggane. I følgje Frode sjølv har han ein av dei kjedelegaste jobbane i bygda. Men keisemda ser ikkje ut til å ha sett varige spor i Frode, eit godt og tett arbeidsmiljø har sikkert medverka

til det. Og kanskje hjelper det som Frode sjølv seier at han etter kvart har fått utvikla ein livleg fantasi. . . Nokre meter unna står idrettskollega Torgeir Aurdal. Nett no er Frode mest oppteken av å rekruttere nytt styre til ein lokal sykkelklubb. Han vil gjerne ha med Torgeir. Torgeir let som han ikkje høyrer. Så snart samtalen kjem inn på alpinsesongen og neste tur til Djuvass med alpingjengen, er hørselen på topp igjen! Torgeir kan fortelje at han har gått ned i 90% stilling, mellom anna for å ha betre sjanse til å følgje opp sonen Mads si alpinsatsing. På andre sida står Reidar Fure. Det er 10. september og fem dagar igjen til kommunevalet.

Reidar er kandidat for Arbeidarpartiet, men kommunevalkampen verka å vere det minst heite samtaleemnet på fabrikk denne dagen. . .

Å få ut varene til rett tid er langt viktigare. Det var også situasjonen for Randi Tronstad og Maren Bonesmo som nokre hektiske minutt vart pusta i nakken av Ronny Fure. Det stod ein bil utanfor og venta på to sofaer." - Er de snart ferdige?" Hendene kan ikkje arbeide stort fortare, trykket er

høgt, sveitten piplar fram på panna. Kanskje er det på grunn av fotografen som trenger seg på for å få ta eit bilete. . . Der var siste glidelåsen dregen igjen! Fure får på plass siste puta på tralla og småspring ut på rampa. Så rakk dei denne ordren også!

Randi får nokre minutt til å hente seg inn att. Ho fortel at ho ikkje står på denne plassen til dagleg. Vanlegvis er ho på stansa. I dag måtte ho steppe inn for ei som var sjuk. Randi trivst på arbeidsplassen. Ho har ikkje grudd seg for å gå på jobb ein einaste dag. Den tyngste oppgåva i løpet av ein dag er å få ungane ut av senga om morgonen. Ho byrjar på jobb klokka åtte, for å kunne sende ungane på skule først. Dermed må dei vere ute av huset i god tid før åtte. Det kan halde hardt nokre gonger med trøytte ungar. Eli Bente Aure står på plassen ved sida av Randi og er fornøgd med den fleksibiliteten arbeidsgjeveren syner når det gjeld arbeidstider. Ho har høyrte at det på fabrikk finst fleire tital individuelle arbeidstidsavtalar. Det er fint at det er slik, slik at også småbornsforeldre og andre med særlege omsorgsoppgåver kan få arbeide, meiner ho.

Arbeid og kvile

Ein hektisk arbeidsdag nærmar seg slutten. Vi tek ein siste runde rundt i sysalen. Her er det tettare mellom arbeidsplassane enn nokon annan stad i fabrikk. Det er også vanskelegare å kome i kontakt med arbeidarane her. Alle er fokuserte på arbeidsstykket dei har mellom fingrane. Mange sit inne i kapsla i øyreklokker. Nokre av stolane som før var opptekne er no ledige. Dei fleksible arbeidstidsordningane gjer at mange sluttar av arbeidsdagen før halv fire. Vi stoppar ved eine enden av vindusrekka der Kirsti Hatlemark framleis har nokre minutt igjen av arbeidsda-

Frode Lauvstad har arbeidd på Vestlandske sidan 1986, størstedelen av tida i trekkeavdelinga. Arbeidskameratane har ein lett tone seg i mellom. Det gode arbeidsmiljøet gjer at sjølv nokså einsformige arbeidsoperasjonar vert til å leve med.

Øyvind Utgård er ikkje berre ein kraftikar på fotballbana. Også på arbeidsplassen er prestasjonane på topp-nivå!

Eli Bente Aure er ein røynd pute-trekkar.

gen. Ho har arbeidd på Ekornes avd. Vestlandske sidan 1998. Ho har funne sitt arbeidstempo og stressar seg ikkje opp. "Eg kosar meg med jobben, og tek det akkurat så travelt som eg sjølv vil ha det. I det lange løp trur eg at det lønner seg. Ein har lite igjen for å sitte med stramme musklar og kave seg opp," seier Hatlemark, som lik mange andre sit med øyreklokker for å få med seg nyhende, aktuell musikk og slikt som sviv ut over eteren og vert kanalisert gjennom fabrikkens sitt lydanlegg.

Ein ny arbeidsdag er over for Hildur Lillevik, Rune Erlandsen og dei andre tilsette ved Ekornes avd. Vestlandske. Jau, dei har det bra, dei veit at dei har arbeid i morgon og dagane etter i morgon, dei føler at dei vert høyrde. Og arbeidsdagane går som regel unna i ekspressfart. Men skal ein ha det bra over lang tid, kan det av og til vere nødvendig å roe det litt ned. Der er det berre den enkelte arbeidstakar som veit med seg sjølv kvar grensa går.

PS. Takk til fabrikkssjef Per Bjørgvik som let meg få reke rundt på fabrikkens med høve til å stille nærgående spørsmål. Og ikkje minst takk til alle dei som er med å halde hjula i gang i det vesle lokalsamfunnet vårt.

Kirsti Hatlemark har funne ein god arbeidsrytme og kosar seg på jobb på saumavdelinga på Ekornes avd. Vestlandske.

Torgeir Aurdal trivst godt på trekkeavdelinga.

Reidar Fure arbeider på trekkavdelinga ved Ekornes, avd. Vestlandske.

Palma Haram stemplar seg ut etter nok ein arbeidsdag.

Eldrid Suorza er rektor ved Sykkylven Vaksenopplæringsenter. Ho er medlem både i Sykkylven sogenemnd og i redaksjonsnemnda for årboka. Artikkelen ho har skrive, er basert på samtalar med Margrethe Utgård i juli 2003.

FØNIX konfeksjonsfabrikk 1911-1960

Av Eldrid Suorza

Fønix

Før 1900 reiste bygdeskreddaren rundt frå gard til gard og tilbød tenestene sine. Både vaksne og barn trong klede, og når skreddaren først kom til gards, vart han gjerne verande lenge med saks, pressjarn og skreddarmål. Rundt hundreårsskiftet vart skreddaren meir stasjonær og etablerte sin eigen verkstad. Dit måtte kunden kome, om han skulle ha noko gjort. Skreddaren utførte både bygdesaum og saum etter standardmål, og konfeksjonssaumen utvikla seg til å bli fabrikkdrift. Ole T. Lied representerte overgangen til ei ny tid innan skreddaryrket, og var ikkje redd for å satse stort og annleis.

Ole T. Lied var fødd i Liabygda i 1881. Etter konfirmasjonen dreiv han skreppehandling rundt om i distriktet. Han starta tidleg i skreddarlære på Blindheim i Borgund, og der sydde han seg ein frakk. Då han kom heim med frakken, begynte mora å gråte; "eg hadde aldri trudd at eg skulle få ein son som eigde ein frakk", sa ho. Familien hadde veldig lite. Faren døydde svært ung, så Ole voks opp hos mor og bestefar. Margrethe Utgård er dotter til Ole T. Lied. Ho vart fødd i Sykkylven i 1919, og har mangt å fortelje frå fabrikkdrifta.

Fønix konfeksjonsfabrikk

Far kom til Sykkylven i 1911 etter å ha drive som skreddar i Stordal i fem år, fortel Margrethe Utgård. Han kjøpte eit hus på Aure, og tok til med skreddarverkstad i kjellaren der. Seinare fekk han kjøpe ei tomt av etterkomarane til Bastian Klokkehaug på Aure, og bygde seg ein ny verkstad der i 1914. Dette var eit tømmerhus. Inn til dette sette han seinare opp eit nytt trebygg i 1925. Etter krigen reiv dei det eldste huset, og på denne tomten vart det så bygt eit nytt murbygg som vart tatt i bruk i 1949. Dette bygget står framleis og er kjent under namnet "Fønix". Det er her Margrethe Utgård driv butikk i dag.

Den fyrste tida far dreiv verksemda var det ikkje elektrisk kraft å få, så det vart nytta vanlege trømaskinar til å sy med. Strykejarna måtte dei fylle med varmt kol. Desse gamle strykejarna har vi enno, fortel ho. I den fyrste perioden var det mest vanlege klede av vadmål

som vart sydd. Vadmålskleda var svært varme, og høvde også godt til fiskarar som rodde sjøen. Då fisket slo til oppe i Lofoten, reiste far min oppover og prøvde å selje til dei han kjende. Vadmålsjakkene var så tjukke at dei nesten stod av seg sjølve. Skreddarane brukte å legge ei fyrstikk under knappane når dei sydde dei i, slik at det skulle vere lettare for fiskarane å knappe att når dei var valne på hendene sine. Når dei gjorde handarbeid, som å sy i knappar og feste for, sat arbeidarane på borda i skreddarstilling.

Kvar gong det kom nye jenter til fabrikk, skulle dei "stemplast" som syersker. Ved eit passande høve tok gutane jenta mellom seg og daska ho i skreddarbordet tre gongar. På denne måten vart ho innvigd i arbeidet sitt.

Elektrisiteten

Elektrisiteten kom i jula/nyåret 1918-19. Det har vore dissens om kva årstal vi fekk straum i bygda, men eg er sikker på at det var då det hende. Sjølv er eg fødd i 1919, fortel Margrethe Utgård. Ho som tente oss den gongen, fortalde oss så mykje frå denne jula. Kraftlinene var lagde, men det var ikkje installert straum i husa. Far min fekk nokon som han kjende til å installere straum i verkstaden. Mor mi var i byen denne dagen fordi bror min låg på sjukehuset. Då ho kom heim på mjølkebåten, ropte skipper Erstad: "Det brenn inne med han Lied". Passasjerane sprang på dekk for å sjå, og då var det som eit slott som lyste oppe i bakkane. Alle gardar og hus var mørklagde, det

Privathuset med verkstad i kjellaren; Lieds skrædderforretning, Søkelven. Fru Karoline Lied i kvitt forkle og O.T. Lied ved venstre stolpe.

Fra Norges Varemesse i Bergen 1927

FORLANG og forviss Dem om at De får:

„FØNIX“ herredresser, kapper og frakker.

„FØNIX“ guttedresser og damekåper.

„FØNIX“ konfeksjon efter mål fra vor spesialavdeling.

„FØNIX“ spesialfabrikat i arbeidsklær, merket „LØVE“.

Forlang disse varer her!

Konfeksjonsfabrikken „FØNIX“ beskjeftiger ca. 120 arbeidere og funksjonærer, og den årlige produksjon er

lyste berre frå fabrikkjen. Alle ville opp for å sjå, og båten venta til dei kom tilbake.

Då eg var lita, begynte dei å sy dongeri, fortel Margrethe. Dei sydde med både to og tre nåler, og stempla lås på alle lommer fordi det skulle vere sterkt. Far kjøpte dongeristoff frå Dale fabrikkjer. Stoffet heitte „Løve“ og var av god kvalitet. Dei ferdige dongeriklede vart sende vidare i digre trekasser til m.a. Årdal Verk, som var ein stor kunde. Fønix gjekk for fullt i denne tida, og far hadde også folk som selde varer for seg. Han kjøpte inn stoff for ca. tre månaders produksjon, noko som var nytt i den tida.

Fabrikkjen hadde fleire avdelingar. I ei avdeling som dei kalla „Midten“ sydde dei med tonåls maskinar, i ei anna avdeling som dei kalla „Øvste“ —sydde dei med trenåls maskinar. Eg kan tenkje meg at det var om lag åtte personar som arbeidde berre med dongeri. Dei som sydde jakker og bukser sa at dei arbeidde med småplagg. Flinker jenter og gutar sydde jakker, frakkar og kapper. Eg hugsar spesielt foret som dei brukte. Det heitte Gloria, var av god kvalitet og importert frå Italia. Det hadde to fargar, som var forskjellig på retta og vranga.

Arbeidsdagen var lang. Dei starta kl. 08.00 og hadde middagspause mellom kl. 12.00-13.00. Så

arbeidde dei til kl. 16.00, hadde ein halv times pause for så å ta til på ei ny arbeidsøkt fram til kl. 19.00. Ofte jobba dei laurdagane også. På det meste var det 40 - 50 arbeidrarar i fabrikkjen.

Messer og utstillingar

Fabrikkjen hadde ei fin utstilling på Noregs varemessa i Bergen i 1927. Olivia og Lars Brunstad var med fordi dei kunne engelsk. I butikken heng eit bilete frå denne messa med teksten: „Konfeksjonsfabrikken „Fønix“ beskjeftiger ca. 120 arbeidere og funksjonærer, og den årlige produksjonen er ca. 30 000 plagg og er enefabrikant av „Fønix“ herre- og gutteklær samt Løve arbeidsklær.“ (sjå biletet over.)

På varemessa i Ålesund ca. 1932 hadde fabrikkjen også ein fin stand. Eg minnest ein episode frå denne turen. Søndagen messa var over, vart vi forseinka på returen heimatt til Sykkylven. Vi køyrde med bilen vår, som vi kalla „Perlenetta“; Fridtjof Fredriksen var sjåfør, andre som var med var Margit Kursetgjerd (skreddar), Erling Eliassen (kontormann), Selmer Aure (seljar), far min og eg. Eg var berre 13 år den gongen. I nordvest og regn stod vi på Magerholm seint om kvelden, ferja Råna låg på Aure. Ein trerøring vart lånt i eit naust på Magerholm. Vi rodde med kvar vår

Alle arbeidarane utanfor gamlefabrikken til Fønix:

Øvst på trappa; to menn med kvite skjorter: t.v. Erling Eliassen, t.h. Syver Aure.

Herrerekka frå venstre: Anders Sjøholt, Thomas Strømme, ukjent, Sigurd Overvoll, Albert Ville, Tafjord, Løseth, Arthur Tynes, Åge Langdal, Øyen.

Kvinnerekka bak frå venstre: Berta Martha Fauske, Karen Stave, Kristine Tandstad, Margit Kursetgjerd, Ovidia Aurdal, Sigrid Aurdal, Anna Hjelle, Ågot Brudevold, Gjørva (m/svart jakke)

Andre rekke frå venstre: Johanne Grebstad, Karen Øye, Marie Strømme, Marie Åse, Anne Kursethgerde, Berthe Velle, Anna Grebstad, ukjent, ukjent, Laura Grebstad, Marie Drotninghaug, Nilla Grebstad.

Fremste rekke frå venstre: Karsten Lied (gut), Kirsten Lied (jente), Nedregotten, ukjent, Kasbara Haddal, Ester Gjersdal.

åre og kom velberga til Aure ut på natta. Den lånte båten festa vi med eit tau til ferja for at dei skulle slepe han tilbake til Magerholm.

På verdsmesse

I 1925 reiste far til verdsmesse i London. Eg hugsar godt kleda hans som vart sydde på fabrikken til denne turen; sjakett og frakk med pelskrage. Til dette hadde han korkhatt, skinnhanskar, gamasjar, skor og kalosjar. I tillegg kjøpte han seg ein firkanta brun skinnkoffert, som han seinare brukte på alle sine reiser. Eg har desse kleda enno, og dei vitnar om eit utruleg flott handarbeid. Det fortel også om at far var ein motebevisst mann.

Allereie i 1919 kjøpte far den første elektriske tilskjeringsmaskina som dei sa kom til Sunnmøre. Seinare skaffa han fleire elektriske maskinar og sette i gong med storproduksjon. Etter kvart kom det både elektrisk knappholmsmaskin, siksak-maskin til overkastning og strykemaskin.

Far såg utviklingstrekk og tok opp konkurran-

sen med dei store konfeksjonsfabrikkane. Han ville vere med, og greidde å legge om til også å sy ein finare herrekonfeksjon. Dei sydde flotte smokingar, dressar og frakkar, så arbeidstøyet var berre halve produksjonen. Det var for det meste herretøy, veldig fine dressar av god kvalitet, cheviot som dei sa. Gabardinstoffet kom i handelen om lag i 1936-37. Då begynte dei å lage gabardindressar med "utanpåstikne" lommer som likna mest på uniformer.

"Bruk Fønix klær i all slags vær"

Dette var eit slagord som vart nytta i salet. Det stod skrive på kleshengjarane, hugsar eg. Far oppsøkte gjerne marknaden sjølv for å presentere produkta sine, men han hadde også agentar som reiste for å selje. Det var berre mjølkebåt og fjordabåt den tida, så det var vanskeleg å frakte varer. Då eg var lita, kjøpte han ein såkalla prøyssarabåt, som han brukte til å frakte varer til byen og til å hente stoff. Det var ein som arbeidde hos far min i alle år, Anders Sjøholt, som førde båten.

Frå byrjinga av 20-åra og til langt ut i 30-åra var det stor aktivitet i produksjonen. Kjempestore rullar med stoff kom dagleg til fabrikk som skulle lagast til ferdige klede og sendast vidare til sal.

Han hadde mykje folk i arbeid i alle desse åra. På fabrikk var der også kokelag ei stund, som tante Gjertrud Blomberg dreiv. Privat hadde vi oftast to tenestejenter samtidig. Det var ikkje berre å produsere i fabrikk, folk skulle ha mat og seng. Det var veldig mange tilflyttarar som skulle ha sine rom. Dei budde rundt på gardane, og så hadde dei nokre rom på kvisten, som dei sa. Der budde jentene to og to på kvart rom. Det var ikkje nokon luksus, men dei tente bra og mange arbeidde der lenge. Nokre gutar budde heime hos oss.

Det var også fleire frå bygda som arbeidde i fabrikk. Thomas Strømme til dømes var svært ung då han begynte. Han var tilskjerar i mange år fram til han starta for seg sjølv. Det var også nokre frå bygda som tok på seg å sy handarbeid heime. Eit særtrekk var kanskje at det var mange døve som arbeidde der. Far kjende døvepresten i Trondheim, difor var det mange som kom der i frå og fekk arbeid her. Dei lærte å sy på fabrikk, og somme av dei gifte seg med kvarandre. Vi lærte å snakke med dei på vår måte, far snakka med dei nesten det han ville.

Ei optimistisk tid

Det var artig å vekse opp i ei slik bedrift, minnest Margrethe. Ein vart kjend med mange folk utover landet. Som barn hadde vi det veldig moro, og søndagane hende det at vi fekk halde på med gøyne-og-leite i fabrikk.

Vi hadde imidlertid stor respekt for maskinane, varme og verktøy som dei brukte. Eg har eit minne frå barndomen som vitnar om ei god tid: Om vinteren vart det svarte trådar i snøen utanfor fabrikk. Det syntest eg var så morosamt å sjå på. Far hadde nett vore i Nord-Noreg og hatt storsal. Då gjekk alle maskinar for fullt og det var lys i alle vindauger. Tida var prega av ei stor optimisme, som eg ofte tenkjer på. Det var glede og alle var så fornøgde. Vi høyrde ikkje om noko gale.

I kvelvet har eg mange fint innbundne rekneskapsbøker. Dei er nydeleg førte, og syner at far selde til kundar over heile landet. Han hadde sjølv ei konfeksjonsforretning i Bergen, men dessverre gjekk det gale. Han tapte sikkert mykje pengar der. Det vart dårlege tider og mange gjekk konkurs. Om lag i 1932 vart store delar av lokala utleigde nokre år, blant anna til Sykkylven stol- og møbelfabrikk og ymse andre føretak. Far heldt fram drifta i halve fabrikk.

Biletet er teke ein gong i perioden 1911-14. Det er frå verkstaden i gamlehuset og viser interiør frå Lieds skræderforretning, Søkvelven. Ole T. Lied står bak til venstre på biletet.

Biluhell med konsekvensar

Sommaren 1937 hende ei stygg ulukke i Tynessvingen. To bilar kolliderte og far sat i den eine. Han fekk eit stygt kutt i panna; huda låg ned over augo og vi såg pannebeinet. Marie Åse, bror min Trygve og eg reiste med far til Dr. Aurdal og han sydde såret fint saman. På grunn av hjernesaking måtte han ta det med ro ei god stund. Det vart vanskeleg med drifta i fabrikk så det vart ordna med moratorium. Ved hjelp av skadeerstatning fekk han ordna det finansielle med kreditorane og dei tilsette.

Under krigen vart det vanskeleg å få tak i stoff. Då kjøpte han mykje filler og slikt, og hadde nokre kvotar, så han fekk det til å gå så vidt.

I 1948 reiste far til Amerika. Han fann på at han skulle kjøpe nye pressemaskinar. Det vart ny optimisme når murbygget kom opp i 1949 og gamlebygget vart modernisert med sentralvarme. Ein ny og moderne bedrift heldt fram.

Frå 1952 dreiv brørne mine, Karsten og Trygve, "Fønix". Med auka konkurranse og store driftsutgifter vart det vanskeleg å meistre. Vinning og tap vert det alltid, og dei la ned drifta i årsskiftet 1959/60. Mange arbeidsplassar fall vekk, og det vart såleis eit tap for bygda også.

Etter at far døydde sommaren 1960, overtok eg fabrikkbygningen. Paul Furseth leigde av meg og ville prøve å fortsette drifta, men det var vanskeleg å få det til. Sidan har eg leigt vekk lokala til ymse anna. Etter at eg vart sjuk, har det ikkje vore noko meir drift enn butikken.

No har barnebarna mine, Kjetil og Ole Jacob Overå, teke over bygningen. Kva dei vil gjere, blir opp til dei. Det er forresten utruleg kva som enno finst i den gamle fabrikk. Der er mange maskinar og spanande ting frå drifta, som kvar fortel sitt om den første konfeksjonshistoria i Sykkylven, seier Margrethe Utgård.

Barndom i Sykkylven

Ein haust var eg litt uheldig. Vi hadde potetreiten like ved naboen sin, og som mange veit, samlar måsane seg når jorda vert oppgraven under potet-opptakinga. Det kan vere mange små festmåltid som ligg og ventar i jorda for våre flygande medskapningar. Berre på impuls kasta eg ein potet etter ein måse, og dessverre treffe seg han så hardt at han vart skadd i vingen.

No var gode råd dyre. Eg hadde jo ikkje meint å skade fuglen, men no var han så ille medfaren at eg ikkje såg noka anna løysing enn å ta livet av han. Dette var akkurat då dei vaksne hadde gått til nons, så eg fekk ein litt rampete idé. Eg la fuglen under ein av bøttene til naboen og lætst som ingen ting då dei kom tilbake etter matpausen. Eg gløymer ikkje skriket til naboen tenestejente då ho fann måsen under bøtta. Det var som det ljoma mellom fjella. Det beste av alt, sett frå min ståstad, var at dei vaksne ikkje trudde eg hadde nokon finger med i spelet. Dei meinte tvert om at måsen sjølv var skuld i si tragiske endelykt. Det var kanskje ikkje så fint gjort av meg dette, men det var jo aldri min vilje å skade fuglen. Eg trur heller ikkje tenestejenta på nabogarden fekk varig mein....

Slik avslørar Arne Olufsen Drabløs eit lenge hemmeleg barndomsminne frå oppveksten i Karolusgarden i Velledalen. Gjennom denne boka med barndomsminne frå Sykkylven, har vi ønskt å gje eit anna blikk

Arne Olufsen Drabløs som 14 åring, i full sving med høykøyring.

inn i den nære forhistoria vår enn det det vanlegvis vert høve til i sogebøker, heiter det i forordet til boka om barndom i Sykkylven som kjem ut denne hausten.

I denne boka er det dei som var born i førre hundreåret som har ordet. Her er det knapt med tal og historiske analysar. I denne historieboka handlar det mellom anna om lukter og sanseopplevingar, det handlar om det nære lokalsamfunnet; hagar, hemmelege gøymestader, strenge lærarar, snille lærarar, foreldre som er seg sjølve like, fjøresteinar, leit etter samanhengar i eige liv, skjult og open kjærleik til menneske og til staden. Det er i barndomen vi er mest opne for å ta inn over oss inntrykk.

I boka kjem det fram, at dei fleste av oss hugsar betre det som skjedde i barndomen enn det som ligg få år attende. Blant anna difor er dette truverdige og forvitnelege lokalhistorie. Knapt nokon gong før har vi fått eit så samansett og fylldig bilete av livet i Sykkylven kommune på nittenhundretalet som i denne boka, seier leiar i Sykkylven sogenemnd, Eldar Høidal. Bjørn-Inge Aurdal, Betsy Storstrand Andreassen, Astrid Aure og Liv Randi Bjørlykke har vore med i redaksjonskomiteen.

Ein stilig stylist

Av Siv Bente Ringseth

Birgitta

Birgitta Roald (36) frå Sykkylven kan smykke seg med tittelen "stylist". Ukjent for dei fleste kanskje, men ho jobbar med mykje forskjellig, både oppdrag for møbelindustrien og no som rekvisitør i eit fjernsynsprogram på NRK. Men kva er eigentleg ein stylist?

- Ein stylist er ein som driv med fotoregi. Eg har akkurat (juli) hatt eit oppdrag for ei møbelbedrift i Stordal i samband med deira nye møbelkatalog. Der "stylar" eg altså ting og personar før fotoopptak, men jobben min omfattar arbeid både med møblar, mote og TV-program.

For dei av oss som er interesserte i å følgje med på mote-og interiørfronten, kan ein også sjå Birgitta sitt namn i bladet ELLE, der ho på ei heilside fortel oss kva ting vi bør skaffe oss i heimen til ei kvar tid. Birgitta likar jobben sin, og som bileta viser, får ho bruke oppfinnsomheita og kreativiteten sin i fullt monn.

- Eg synest jobben som stylist er spanande og utfordrande, det er ein veldig variert jobb der oppgåvene kan vere svært ulike frå dag til dag. Eg har t.d akkurat hatt eit oppdrag for NRK der eg var assistent for produksjonsleiaren og fekk ansvaret for rekvisittane til eit program med Harald Eia og Bård Tufte Johansen, "Ut i vår hage". Slike oppdrag kan vere svært utfordrande, ikkje minst når det gjeld å finne rekvisittar. Blant anna skulle eg til dette programmet få tak i ein motorsykel med sidevogn frå 1962, vi skulle filme på ei fødeavdeling og på eit gravferdsbyrå. Det var min jobb å få tak i tinga, og å kontakte dei ulike instansane, så får ein berre håpe at dei er med på notane!

I dette programmet går også mykje ut på å finne lokalitetar og statistar, og ho ber oss følgje godt med for som den patriotiske sykkylving ho er, har ho sjølv-sagt hanka inn sykkylvingar som statistar. Ho legg til at ho sjølv sagt må bruke nettverket sitt til slike jobbar, sjølv om ho av og til fryktar å bli venelaus når ho set dei til å spele terrorpoliti eller garva ambulansesjåførar i reine 007-stil.

Men jobbane har ikkje alltid stått i kø slik dei i større grad gjer no. Ho har måtte "selje" seg sjølv for

Birgitta Roald - Stylist i Oslo.

å få eit namn blant mange i denne bransjen.

- Eg starta utdanninga mi på Wolf reklameskule i Oslo der eg gjekk ei toårig line med fordjuping i vindusdekor. Eg hadde nok med meg draumen om å bli dekoratør og seinare stylist, frå alle interiørblada eg las.

Etter ein periode i heimbygda med oppdrag i samband med møbelkatalogar, flytta ho igjen tilbake til Oslo og byrja i interiørbutikken Hilmers hus.

- Men eg ville noko meir og noko anna, og var nøydd til å byrje å selje meg sjølv for å få dei oppdraga eg ville ha. Eg sa opp jobben og ut ifrå mappa mi med bilete av arbeida mine, kontakta eg dei eg kunne tenkje meg å jobbe for. Nokre gongar var eg heldig og fekk eit møte, og andre gongar ikkje. Nokre ringde opp att og var interesserte, og slik fekk eg ein fot innanfor, og sidan har det balla på seg.

Birgitta fortel at har ein ein draum om å jobbe som stylist, må ein berre ha tru på seg sjølv og ta initiativ. Det er viktig å vise interesse, og å prøve å finne sin eigen "signatur" på det ein gjer. Ikkje minst må ein ha

1. Dette biletet er tatt på Hardangervidda ved Ustaoset på ein diger tipi.
Dei forskjellige tekstilane bar eg fått lånt hos div. leverandører/ butikker.
Det var ein morosam jobb utanom det vanlege

2. Dette er og ein sak eg og fotograf Tommy Næss gjorde på Hardangervidda. Vi fekk låne ei gamal dør frå 1800-talet frå ein gård som vi frakta med oss. Tilbengaren var stappfull av div rekvizita og varer, i denne serien tok vi og bilete av både puter, lamper og bord. Det er vel ikkje anna enn flaks å regne at det byrja å snø mens vi tok det siste biletet

3. Her, sentralbanestasjonen på Oslo S, ville eg vise ein soveromserie i ein annan setting. Det ligg mykje arbeid bak, og ein beil del å passe på undervegs, dette var på vårparten, og den stakkars modellen var ganske blåfrossen på fotene, som eg måtte varme inni mellom..

4. Ei hytte vi lånte på Bogstad Camping. Her hadde eg ansvaret for alle kleda samt alt av interiør. Vi laga 4 forskjellige rom og stemming i den same hytta. Denne fekk vi jo låne gratis mot at dei fekk litt gratisreklame i bladet.

5. Ein moteserie eg gjorde der alle bileta skulle vere i svart/hvitt

6.. Eit av miljøa til Stordal Møbler sitt showrom under møbelmessa i Ålesund

7. Temaet på denne saken er "Brent av solen" Eg fekk sponsa ein del sport-og sommarutstyr som eg rett og slett gjekk på med ein skibrennar for å få denne svidde og forkulla effekten "av sola" Ein svært artig men illelukande jobb

omslag: steinar
Dette er og eit bilete av serien som

FORHJEMSETTEKALSTJØEN "PUNTO" FILMERS HUS 1 500
HØYPLASSER, HALETTAS - BENTHEIMEN 1 400
"PUNTO" SPILLEBENKTRE - FILMERS HUS - 1 100
FISKE PAKET - KRAKK - ART INTERIOR 1 500
ALUMINUMSBEIN "STREET" BORD 1 700

ARMANDO
SAUNO / CUSTO / ROMA / 1981
TOPP / ALESSANDRO DELL'ACQUA / ROMA / 1.990
BODIS / GIANNI BARBATO / ROMA / 1.400
SAUNO / CUSTO / ROMA / 1981
VELAUS
TOPP / PLAIN RUD / KARKKINEN / 1.990
SHIMMUR / PLAIN RUD / KARKKINEN / 1.990
SÄO / ANA BOHILLA / WWW.LLEVINELLO.COM / 1990
VESKE / GUCCI / KARKKINEN / 1.990
BODIS / design / 1.990
SÄO / design / 1.400
PALMER / design / 1.400
SÄO / design / 1.400
LAMP / design / 1.990
SÄO / design / 1.990

7
No Lintha in white / ATLET / 1990